

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
СЕНАТА
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 2

БЕОГРАД, 1933 ГОДИНЕ

КЊИГА 2

XXIV РЕДОВНИ САСТАНАК

СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 8 МАРТА 1933 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

Претседник
Д-р АНТЕ ПАВЕЛИЋ

и
Потпретседник
ЈОВАН АЛТИПАРМАКОВИЋ

Секретар
МИЛАН Л. ПОПОВИЋ

Присутан г. Министар унутрашњих послова Живојин Лазич.

ПОЧЕТАК У 10,25 ЧАСОВА

СА Д Р Ж А Ј :

1) Читање и усвојење записника XXIII редовног састанка;

2) Извештај г. Министра иностраних послова о санкционисаним законима;

3) Саопштење извештаја г. Министра просвете о постављењу сенатора г. др. Марка Костренчића за редовног професора Универзитета у Загребу и упућење извештаја Верификационом одбору;

4) Саопштење аката г. Претседника Народне скупштине којима доставља Сенату на решавање предлог Закона о Пакту о организацији Мале аптанта и предлог Закона о образовању нових средова у Врбаској бановини;

5) Избор Одбора за проучавање оба поменута законска предлога;

6) Одобрење тронедељног боловања сенатору г. др-у Бењамину Шуперини;

7) Читање и усвојење извештаја Верификационог одбора о доласку за сенатора г. др. Милана Врбанића, претседника Трговачке коморе и генералног директора Кредитне банке из Загреба, на место г. др. Марка Костренчића;

8) Молбе, жалбе и резолуције;

9) Дневни ред: Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о општинама.

Говорници: Атанасије Шола, извештач Дака Поповић, Министар унутрашњих послова Живојин Лазич, др. Јосип Шиловић, др. Желимир Мажуранић, др. Станко Шверљуга.

Претседник др. Анте Павелић: Отварам XXIV редовни састанак Сената Краљевине Југославије. — Молим господина секретара да изволи прочитати записник прошлог састанка.

Секретар Милан Л. Поповић чита записник XXIII редовног састанка.

Претседник др. Анте Павелић: Имаде ли какве примедбе овако састављеном записнику? (Нема). Примедаба нема, записник се оверовљује. — Молим господина секретара да изволи прочитати извештај г. Министра иностраних послова о санкционисању Закона.

Секретар Милан Л. Поповић саопштава: Г. Министар иностраних послова извештава да је под 26 фебруаром о. г. Њ. В. Краљ благонзvoleо потврдити ове Законе: 1) Закон о привредном трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Грчке; 2) Закон о протоколу о туристичком саобраћају између Краљевине Југославије и Чехословачке Републике; 3) Закон о споразуму југословенско-турском, који се односи на извоз

опиума; 4) Закон о пројекту конвенције о назначивању тежине на великим колетима која се преносе лађом, усвојеном на XII сесији Међународне конференције, која је заседала у Женеви од 30 маја до 21 јуна 1928 године; 5) Закон о конвенцији о регулисању трговачких потраживања путем компензација између наше Краљевине и Белгијско-луксембуршке привредне уније; и 6) Закон о трговинском споразуму између Владе Краљевине Југославије и Владе Републике Сједињених Држава Бразилије.

Претседник др. Анте Павелић: Саопштени извештаји о санкционисању ових Закона примају се на знање. — Молим господина секретара да изволи прочитати извештај г. Министра просвете о постављењу сенатора г. др. Марка Костренчића за редовног професора Универзитета.

Секретар Милан Л. Поповић саопштава: Г. Министар просвете извештава да је Указом Њ. В. Краља постављен за редовног професора Универзитета у Загребу сенатор г. др. Марко Костренчић, и он се, према извештају декана Правног факултета Универзитета у Загребу, примио тога положаја.

Претседник др. Анте Павелић: Пошто је услед овог наименовања г. др. Костренчић престао бити члан Сената, то ћемо ове извештаје упутити Верификационом одбору да поднесе Сенату извештај о томе ко долази на место г. др. Костренчића за сенатора са листе на којој је биран г. др. Костренчић. — Молим господина секретара да изволи саопштити законске предлоге упућене Сенату од стране Народне скупштине.

Секретар Милан Л. Поповић саопштава: Г. Претседник Народне скупштине доставља Сенату на рад, саобразно чл. 64 Устава, предлог Закона о Пакту о организацији Мале антанте, закљученом и потписаном у Женеви 16 фебруара 1933 године и предлог Закона о образовању нових срезова: Градачачког, Маглајског, Босанско-Граховског, Добојског и Теслићког у Врбаској бановини.

Претседник др. Анте Павелић: За проучавање ова два законска предлога слободан сам предложити Сенату да сада одмах приступимо избору посебних одбора који ће проучити ове законске предлоге. Прима ли Сенат овај предлог? (Прима.) Част ми је саопштити, да ми је приспела једна једина кандидатска листа за избор Одбора за проучавање предлога Закона о Пакту о организацији Мале антанте, потписана од довољног броја предлагача, у којој се предлажу као чланови ова господа сенатори: Др. Богдан Гавриловић, др. Иво Мајетровић, Иван Хрибар, Димитрије Илићановић, др. Љубомир Томашић, др. Јосип Шиловић, др. Васо Глушац, Светозар Томић, Милан Л. Поповић, Крста Радовановић, др. Мирослав Плој, Осман Виловић, Милутин Драговић, др. Емило Гаврила и др. Желимир Мажуранић; а као њихови заменици господа сенатори: др. Момчило Ивковић, др. Урош Десница, др. Густав Грегорић, Милан Марјановић, др. Иван Гмајнер, Фран Кукуљевић-Сакцињски, Асим Алибеговић, Јован Нешковић, др. Бура Котур, Милоје Ж. Јовановић, др. Владимир Равнићар, Атанасије Шола, др. Цафер Сулејмановић, Дака Поповић и Стјепан Јанковић.

Према Пословнику, избор се врши акламацијом. Прима ли Сенат овако предложеном листу? (Прима.) Пошто Сенат прима, објављујем да су

прочитана господа изабрана за чланове Одбора за овај законски предлог.

За избор Одбора за проучавање законског пројекта о образовању нових срезова: Градачачког, Маглајског, Босанско-Граховског, Добојског и Теслићког у Врбаској бановини приспела ми је са довољним бројем потписа свега једна кандидатска листа, у којој се предлажу за чланове: г.г. Асим Алибеговић, Матија Поповић, Атанасије Шола, Васо Богојевић, др. Иван Гмајнер, Осман Виловић, др. Саво Љубићратић, Томо Ковачевић, др. Јанко Рајар, Стеван Михалчић, Стјепан Јанковић; а као заменици: др. Васо Глушац, Павле Вујић, Антун Видаковић, Спира Хаџи-Ристић, Јово Бањанин, др. Мићо Мићић, Драгољуб Ивановић, Сефедин Махмудбеговић, др. Валентин Рожић, Гаврило Церовић и Петар Ђирлић.

Прима ли Сенат овако прочитану листу? (Прима. — Не прима. **Атанасије Шола:** Молим за реч поводом тога.) Изволите.

Атанасије Шола: Овде видим да је испуштено — ваљда омашком — име г. Васе Глушца, који је сенатор из Врбаске бановине. Зато молим да се место једнога од господа, на пример на место господина Рајара или којег другог који не познају прилике у тој Бановини, изабере г. Глушац.

Претседник др. Анте Павелић: Ја мислим да господин др. Глушац већ као заменик ео ирсо долази на место члана Одбора. Господин др. Васо Глушац је први као заменик. Уосталом, мени је овако предложена кандидатска листа са довољним бројем потписа. Пошто се на овој листи не може ништа мењати, а заменици и онако долазе на место чланова, ја мислим да бисте ви могли одустати од свога предлога, у толико пре што г. др. Глушац и онако улази као први заменик. Прима ли Сенат овако прочитану листу? (Прима.) Према томе, објављујем да је ова листа како сам је прочитао примљена.

Ја бих молио да се ова два Одбора састану и конституишу одмах после седнице и да нам поднесу своје извештаје до сутра у вече. Прима ли Сенат овај мој предлог? (Прима.) Пошто Сенат прима мој предлог, молим г. секретара да изволи саопштити молбу сенатора г. др. Бењамина Шуперине за боловање.

Секретар Милан Л. Поповић саопштава: Сенатор г. др. Бењамин Шуперина моли Сенат да му изволи одобрити на основу лекарског уверења тронедељно боловање.

Претседник др. Анте Павелић: Одобрава ли Сенат тражено боловање г. др. Шуперини? (Одобрава.) Објављујем да је Сенат одобрио ово боловање. (Глас: Ко ће га заступати као претседника у Финансијском одбору?)

Кад се тражи боловање са лечничком објавом, онда му се мора дати, и онда аутоматски на г. потпретседника Одбора прелазе сва права и функције претседника. Ту нема тешкоћа.

Молим г. секретара да изволи прочитати извештај Верификационог одбора.

Секретар Милан Л. Поповић чита:

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Верификациони одбор примио је актом Претседништва Сената бр. 55 акт Министра просвете

П.бр. 52539 од 4 јануара 1933 године, којим се извештава Сенат, да су Савет Правног факултета и Универзитетско веће у Загребу изабрали за редовног професора Правног факултета у Загребу г. др. *Марка Костренчића*, сенатора и бившег професора Универзитета. Пошто је г. Костренчић прихватио овај избор, изјавом датом Декану Правног факултета Универзитета у Загребу, г. Министар просвете предложио је Њ. В. Краљу Указ о постављању г. др. Костренчића. Њ. В. Краљ, Указом од 29 децембра 1932 године под П.бр. 52359, благоизволео је поставити г. др. Марка Костренчића за редовног професора Правног факултета Универзитета у Загребу са правима чиновника II положајне групе I степена.

За проучење изборних аката од 3 јануара 1932 године за избор сенатора изборне јединице Савске бановине, Верификациони одбор је утврдио да на место сенатора г. др. Марка Костренчића са листе сенатора и Министра у п. г. др. Станка Шверљуге долази за сенатора др. Милан Врбанић, председник Трговачке коморе и генерални директор Кредитне банке у Загребу.

Саопштавајући предње, Верификационом одбору је част предложити Сенату, да на место сенатора г. др. Костренчића Марка, који је Указом Њ. В. Краља од 29 децембра 1932 године под П.бр. 52539 постављен за редовног професора Правног факултета Универзитета у Загребу, са листе сенатора и Министра у п. г. др. Станка Шверљуге за избор сенатора изборне јединице Савске бановине, изволи позвати за сенатора г. др. Милана Врбанића, председника Трговачке коморе и генералног директора Кредитне банке из Загреба.

Београд, 8 марта 1933 године

Секретар,
Петар Ђирлић, с. р.

Председник одбора,
Шиловић, с. р.

Чланови:

Др. Ђура Котур, с. р. Илиџановић, с. р. Др. Иван
Мајетровић, с. р. Јов. Бањанин, с. р.
Др. Рожић, с. р.

Председник др. Анте Павелић: Прима ли Сенат овај извештај Верификационог одбора? (Прима). Пошто Сенат прима, оглашујем да је г. др. Милан Врбанић постао сенатор, кога ћу позвати да дође, положи законом прописану заклетву и преузме вршење сенаторских дужности.

Молим г. секретара да изволи саопштити припеле молбе, жалбе и резолуције.

Секретар Милан Л. Поповић саопштава молбе, жалбе и резолуције: Аграрне задруге у Радовишту, Константина Костића и другова, Аутомобилског клуба Краљевине Југославије, Душана Ловренског из Руме, Удружења ратних инвалида из Марибора, Удружења дрогериста из Сарајева, Извршног одбора бановинских гоститељских удружења у Београду, Бирача среза мостарског, Удружења трговца, занатлија и угоститеља из Тетова, Савеза градова Краљевине Југославије, Маријине конгрегације свећеника, Општине модричке и осталих суседних општина, Поседника из среза Босанског Петровца.

Председник др. Анте Павелић: Све саопштене молбе, жалбе и резолуције упутиће се надлежном Одбору за молбе и жалбе.

Прелазимо на дневни ред. На дневном реду је претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о општинама. Молим г. известиоца Даку Поповића да изволи заузети своје место и прочитати извештај Одбора.

Дака Поповић: Господо сенатори, Одбор Сената усвојио је предлог Закона о општинама онако како је он изгласан у Народној скупштини, и ако га и Ви, Господо сенатори, усвојите, овај законски предлог постаће ускоро један користан закон не само по наше опште народне прилике, него и по нашу администрацију. Ја нарочито гледам у овом закону један моћан инструмент за поправку наше иначе лоше администрације. Биће, господо, већ десетак година како наша јавност једнодушно тражи да се донесу основни закони о нашем самоуправном животу. Било је сигурно у психози ранијих наших Народних скупштина такво стање, да се до таквих закона није могло доћи. Ево данас ми имамо пред нама предлог Закона о општинама, о тој основној јединици наших самоуправа, који је изгласан у Народној скупштини и поднет и Вама да га и Ви усвојите.

Ко је, господо, поближе посматрао живот наших самоуправа, могао се уверити колико је било тешко радити и управљати рецимо само једном бановином, која има два, па чак често и три закона о општинама. Још је теже било радити у Министарству унутрашњих послова, где се сваког часа морало узимати обзира на разне законе, мислим да их је било седам, и с тим у вези морао се узети обзир на масу уредаба, па се може замислити колико је требало апарата да се свлада такав посао и колико се ту морало, по природи ствари, и грешити.

Господо, ја у овоме Закону нарочито видим почетак отклањања хаоса који влада у нашој администрацији и олакшање рада у управној области, — и мислим да ћете се ви сложити са мном да поздравимо почетак овога рада на снажењу наших самоуправних јединица, као и да ћете се сложити са мном и у томе што ћу изјавити да је жеља овога дома да се што пре дође до свих осталих основних закона који имају да регулишу наш самоуправни живот. — Ја мислим, господо, да ће доношење овога Закона бити једна лепа страна у раду ове Владе, а још лепша је страна Народне скупштине што је у овој прилици показала много конструктивног смисла и способности за решавање крупних задатака у нашој земљи. Мислим, даље, да је потребно подвући, господо, и то да је ово прва Народна скупштина, од ослобођења, која је успела да донесе један овако крупан основни Закон од огромног значаја. За тај посао требало је много широкогрудог гледања на ствари, требало је много одрицања од старих навика, па и многих начелних гледишта на наш самоуправни живот. И, господо, лепа је појава то што је преовладало мишљење да је бољи и један несавршен Закон о општинама, него да и даље остане хаос који је до данас у тој области владао. Најзад, господо, доношење овога Закона значи и један крупан историјски датум у животу наших општина, јер је ово први пут да општински живот у Краљевини Југославији долази под један кров и један јединствени закон.

Господо, Видовдански Устав у своме члану 96 предвидео је двојни систем у погледу општина.

Нови Устав, од 3 септембра 1931, оставио је Влади и законодавству, у томе погледу, потпуно одрешене руке. Ми видимо из овога законског предлога да су се и Краљевска влада и Народна скупштина решиле за двојни систем, — и тако ћемо ми имати једне норме за сеоске општине, а друге, посебне норме, за градске општине. Моје је мишљење, господо, да је то добра ствар. У томе ме учвршћује Савез југословенских градова, који је ово питање неколико година вентилирао и изнео пуно разлога за овакво једно становиште. И ја мислим да неће бити мали утицај Савеза градова да је Краљевска влада усвојила двојни систем.

Најзад, господо, морам напоменути да је двојни систем уведен код свих средње-европских држава, док је код држава у Западној Европи, Италији, Француској један закон за све општине. Тако је, у осталом, било и у предратној Србији.

Овај Закон, господо, није могао испасти другачији, и ако је у Народној скупштини било мишљења да је требало да он буде другачији. Ја тврдим да он није могао бити другачији, јер су његове контуре већ биле прилично опредељене у ранијим нашим специјалним законима. По тим законима разни задатци стављени су у дужност општинама и већ је било опредељено какве се дужности намећу општинама.

Исто тако у овом законском пројекту, господо, ми видимо од прилике контуре и Закона о градовима, који неће у својим битним одредбама моћи друкчије изгледати.

Овом законском пројекту чињене су и у Народној скупштини, и у стручној јавности, па и у Одбору разне замјерке. Једна од тих замјерака била је, да је ред, по коме се изграђује наше самоуправно законодавство, погрешан и да је требало почети са бановинским самоуправама, са градским општинама и тек на крају са сеоским општинама. Господо, то изгледа привидно да је можда тако, али свуда је наглашено, да је Закон о сеоским општинама основни закон, а зна се, господо, да не стоји оно „филиус анте патрем“, јер старија је сеоска општина, него територијално већа самоуправа, јер општински живот је примордијални облик цивилизованог друштвеног живота, и зато, господо, мислим да тај приговор није толико на своме месту и да се може сасвим лепо претставити, да је темељни закон ипак Закон о општинама, у коме се регулише право и дужност грађанина у оквиру општине.

Чињен је даље приговор, господо, да је у овом законском пројекту много разноликих материја. То је, господо, прилично оправдан приговор, јер као што видите и знате, закони о општинама не праве се, не доносе се од данас до сутра, они трају често пута пола века, па и више, и већина наших закона о општинама скоро је старија од пола века, а међутим материја о избору, о систему избора општинских управа, то је променљиво и то ће се сигурно често мењати. Дакле могла се та материја издвојити у један посебан закон.

Исто тако мисли се, да се могао и Закон о завичајности такођер као посебна материја издвојити и решити једним посебним законом, али најзад, господо, кад је то ипак овако учињено и кад је то Народна скупштина нашла да се може, ја мислим да од тих приговора не би требало правити питање. Главно је да се дошло овим закон-

ским пројектом до решавања три стварне крупне материје.

Дозволите да пређем укратко на приказ самог закона и да с тим у вези осврнем се само на оне чланове, о којима се више дискутовало у Одбору. То је члан 3.

Господо, члан 3 то је један програмски члан овог закона. Вама је свима познато, да ми имамо ситне расцепкане општине, које нису способне за живот, нити за какве теже или крупне задатке, а међутим рачуна се с њима, да оне треба да приме и крупне задатке у будуће. Првобитни предлог Краљевске владе био је, да се као минималан број становника једне сеоске општине одреди на две хиљаде. Било је, господо, и других мишљења, која су даље ишла, тражила су да би требало да буде број од пет хиљада становника као минимум, и тако се нашао компромис на три хиљаде становника.

Ја мислим, да се административним путем може утицати заиста на груписање и бројно снажење наших општина, али мислим да ће ипак ту живот бити главни регулатор.

Живот и прилике у којима се која општина налази, све ће то у главном регулисати, јер ми видимо да имате на пример у Француској као минимум 2000 становника, па се ипак није свуда постигао тај број. Дакле, ни Французи нису били у стању да групишу општине, како су замислили, јер ту има много препрека, а те препреке живот сам поставља. Још мање је у томе погледу постигло законодавство у Шпанији, које је прописало као минимум 5000 становника, а знамо да су и тамо општине још увек много раздробљене.

Једно, међутим, господо, несумњиво стоји да ће јаче општине моћи показати више виталности, и наравно моћи ће да мобилишу веће материјалне снаге. Може се с правом и разлогом очекивати да ће у будућем раду наше општине остварити споменије прилике, више хигијене, да ће бити више просвете, културе и т. д.

Било је, господо, противних тврђења у Народној скупштини. Баш један од народних посланика тврдио је на основу статистике г. Министра финансија о самоуправним буџетима да је рентабилнија мала општина него велика. Кад се узме цифарски то тако и стоји, јер је он упоредио Словенију и Војводину, Словенију са најситнијим, најраздробљенијим општинама, и Војводину са најјачим сеоским општинама. Али, господо, тај народни посланик није се удубио у цифре да тражи разлоге зашто је то тако. Да се он мало удубио у позадину ствари он би могао доћи ипак до правилног решења да нису крупне општине, господо, нерентабилне, него да су оне на против способније за веће задатке. Али, господо, ја морам признати да је у Војводини наш општински живот за ових десетак година од ослобођења на овамо доживео ваљда своју можда најцрњу историју. Тамо се радило све и свашта, само се није старало о општини и о унапређењу њеном. И ја као претставник тих крајева радујем се што ће се овим Законом из основа ваљда почети један бољи рад у тим општинама и уверен сам да ће оне доказати ускоро већ и цифарски да није тачно тврђење да је једна општина од својих 200—300 становника рентабилнија него велика општина, па макар било речи и

о Словенији, где се зна и познато је да се не-
обично лепо и рационално управља са општином.

Господо, у овоме првом поглављу такођер се
водила дискусија око чл. 6. — Ми смо нашли да
је стилизација, како је исправљена у Народној
скупштини, врло сретна и нисмо могли да се
сложимо са мишљењем да не би требало одлуке
о спајању општина доносити Краљевим Указом.
Ми мислимо да је то тако важан акт, кад се споји
једна општина и створи једна нова јединица, да
је потребно пре свега да се томе акту да и једна
достојна пажња и снага; никако не може бити
згодно да то ради Бановинско веће, како је то
предлагано, и да оно то санкционише. Не нала-
зимо да би ту било какве одиозности, јер би се
онда против свакога Указа могло тврдити да је
одиозан.

Код § 7 Одбор је стао на становиште да г.
Министар обавезно изјави, да се у питању правног
лека увек може жалити где то у Закону није на-
значено. Као што знамо ми недајемо уз законе
и мотиве па би с тога требало да г. Министар да
такву једну изјаву.

По другом поглављу није се водило много
дискусије пошто се сматрало, да се све може
примити онако, како је у зак. предлогу наведено.
Једино бих напоменуо, да смо мало касно добили
један предлог Савеза градова, који је желео у
§ 16 неке мале измене. То је прекасно стигло, и
стога нисмо могли о том предлогу дискутовати.
Али мислим, кад се буде радило о Закону о гра-
довима, да би онда те примедбе требало узети у
обзир.

О организацији општина била је дискусија
уопште. Ви знате, да ће у општинама према вели-
чини бити и општински одбори; познато је да је
било дијаметралних погледа о питању броја оп-
штинских одборника. У Словенији тражили су што
мањи број, а у другим крајевима што већи број;
и тако је испало, да је овај број како је у § 25
одређен нађен целисходним, али је и ту остав-
љено еластичитета да ће се моћи смањити број
за једну трећину ако се то за потребно шађе.

Важно је напоменути, господо, да се право за
општинског одборника стиче са 25 година, а ваља
напоменути и то, да лице које не говори и не пише
службеним језиком неће се моћи на првих 6 места
кандидовати. Исто тако према § 36 потребно ће
бити да се поставе и заменици кандидатима. По-
дела гласова према § 47 таква је да најјача кан-
дидатска листа добије две трећине, а ако би били
једнаки количници; онда ће се одлучивати кон-
ком. Одборничка дужност је почасна према од-
редбама § 67; а само ће се сваком одборнику
накнадити трошкови, који су скопчани са његовим
радом и дангубом.

Господо, према § 69 видите да мандат прет-
седника потиче директно од грађана и грађанства
тако, да сваки грађанин зна за кога гласа и ко
ће бити претседник, ако му листа победи.

Код делокруга општина ми смо нашли да је
дато упутство за све што треба да се у једној
општини ради и ја мислим, ако општинске управе
буду у том смислу радиле, да ће наша села која
су још доста заостала кренути брзо напред.

Код надлежности општинских органа нисмо се
много задржавали, јер смо нашли да су одредбе,
да се општина може задужити под извесним усло-

вима, као и да се не може једна управа задужити
преко рока трајања мандата, да су те одредбе
умесне. Исто тако сматрамо, да се одбору може
дати извесна уредбодавна власт како је предви-
ђено то у § 82. Делокруг претседника како је
предвиђен сматрамо да је на свом месту. Њему
се дају права, да може на пример службеницима
за 8 дана давати отсуства, чак да може казнити
са 24 сата онога, који не послуша његову закониту
наредбу. О том је било говора у Одбору и Клубу
и ми налазимо, да је потребно дати претседнику
овакову једну власт с обзиром на прилике у који-
ма се још данас налазимо.

Господо, у шестом поглављу које говори о
општинским службеницима стављена је једна
оправдана одредба. У шестом поглављу говори се
о ошму ономе што се односи на општинске слу-
жбенике, регулисање њихових услова за службу,
квалификацији, њихово попуњавање и тако даље,
и то све је остављено бановинским већима. Ја, го-
сподо, налазим да је ово врло умесно, јер једно-
образно прописивати квалификације и друге усло-
ве, било би погрешно, пошто је живот општина
у разним бановинама јако разнолик. Имате, као
што сам напоменуо, ситних општина, а имате и
јаких општина и оне ће морати према томе и
службу и службеничка питања својих општина ре-
гулисати на разне начине. Ја мислим свакако да
ће у крајевима где су велике сеоске општине, као
што је у бившој Војводини, у северном делу Ду-
навске бановине, бити потребно да се пропише
да у већим и јачим општинама бележници буду
свршени правници, јер то живот тамо изискује.
Исто тако ја мислим да ће се томе бележничком
кадру морати осигурати и извесна сталност, јер,
господо, овако како се до данас управљамо није
могуће и даље управљати. Ми имамо општина у
којима је данас на реду већ педесети бележник
од ослобођења. То значи да је се годишње мењало
око пет бележника и сада изволите ви себи прет-
ставити како су се буџети могли извршивати са пет
бележника годишње! И како је такав један бе-
лежник уопште могао радити када је знао да ће
та сутра можда бацити напоље а он нема пензије.
Ви данас имате стотине и стотине бележника ква-
лификованих у Војводини који су остали без хле-
ба. Таквом начину управе ја мислим да ће овај
Закон стати на пут.

Врло је важна одредба у § 88 којом ће се
одредити пензиони фондови за те општинске слу-
жбенике, па ће се тој служби у будуће моћи посве-
ћивати заиста бољи људи и људи са одговарајућим
квалификацијама, јер ће знати да под старост
неће остати на улици.

Господо, код општинских финансија ми смо
нашли да је ово поглавље потпуно у реду овако
и да је потребно униформисати општинске буџете,
како би и контрола и преглед њихов био што
лакши. Али сматрамо да ће ипак бити потребно као
једна допуна овом нашем самоуправном законо-
давству да се донесе један закон о финансирању
наших општина и сеоских а нарочито градских,
јер, господо, оне имају данас тако огромне задатке,
али се не зна са чиме и са којим средствима оне
треба то да изврше. Из самих трошарина и такса
те задатке наше општине неће моћи извршити; и
ја мислим да ће г. Министар финансија у спору-
зуму са г. Министром унутрашњих дела морати

настојати да се нађу извори, који ће бити довољни како би оне могле радити.

Код осмог поглавља имам да споменем само толико, да је овде задржана установа месног збора тако да ће месни збор у главном решавати питања ових наших најмањих јединица. Иначе села по одредбама овог поглавља остају антропогеографске целине и задржавају свој приватно-правни карактер. Месни старешина је претставник претседника општине у селима, он има свој изврстан делокруг и своје звање врши такође почасно. Иначе код ових села која имају своју посебну имовину, моћи ће се доносити посебан буџет и то ће бити саставни део односно додатак општинском буџету.

У деветом поглављу потребно је да се нешто више задржим, јер оно говори о самоуправи и надзору државне власти над општинама. То је одувек било једно колико магловито толико и тешко питање. Ја то признајем, али колико смо ми у Одбору оценили, ми налазимо да су оквири самоуправног живота за наше општине овде прилично широко дати. Ко познаје у том погледу страна законодавства, може казати да се ретко где могу наћи тако широки оквири као што је случај у овом законском предлогу. Свакако да појам самоуправе зависи од прилика које су у земљи и никада нећете наћи ни две земље које имају у том погледу једнаке оквире. Ако је народ политички просвећен, ту се дају шири оквири, а где то није случај, ту се сужују. Ми налазимо да су овде дати широки оквири самоуправног живота, али ни ти оквири нису стални, јер то зависи од прилика. Ми знамо да се општине по својим задатцима мењају и баш зато не може се ни наћи дефиниција шта је то општина. Друго је била општина пре 30 година, друго данас, а сасвим нешто друго биће после 30 година. Ми видимо да држава поверава општинама у новије доба веома велике и крупне задатке и да јој с друге стране скучава судску власт, што је управо њен примордијални задатак и био. Зато су општине данас првенствено важне управне јединице.

Десето поглавље регулише правна средства, разне жалбе против разних одлука и ми налазимо да је потпуно умесно и у реду овако како је из Народне скупштине изашло.

Један осетљив члан је § 136 у прелазним и завршним наређењима. Ту се говори које ће се општине, односно вароши издвојити, на које се неће односити овај Закон. Таквих је вароши у предлогу Владе било 68, а Народна скупштина је тај број повисила на 75. Ја сам добио овде још неколико претставки, према којима још неки градови односно варошице желе да уђу под одредбе § 136, тј. да постану вароши.

Тако сам добио баш данас молбу општине Коштајнице. Познато је да су наши далматински градови такође тражили да остану градске а не сеоске општине. Они су се позвали на разне повеље које потичу из давнина. Те општине су често по склопу своме фактички градови, јер немају селске; тамо је интелектуалац, трговац, поморац. Све то иде у прилог томе. Рекао бих да су све то ипак сентиментални разлози, јер кад бисмо уважили такве разлоге, ми бисмо у нашој домовини нашли и јачих општина које би могле потпадати под градове. Г. Министар унутрашњих послова дао је у Одбору

изјаву да ове одредбе § 136 нису дефинитивне и да ће се ту још моћи чинити неких измена, ако се у оправданим случајевима нађе да једну општину треба уврстити у градове; даће се дакле могућност да се тај број и повећа.

Важна је одредба § 144. Према том параграфу ће судске функције још остати при општинама, тако да ће месни судови у Хрватској и Словенији, обранички судови и багателни сулови у разним крајевима, моћи да функционишу, док се то другим законом друкчије не реши. Али већ се сад види тенденција не само код нас него и у другим државама да се судске компетенције све више скучавају, јер се жели да се пренесу на редовне судове.

Ја бих лично молио још код овога задњег члана једно објашњење које ми у Одбору није довољно дато, а то је што се тиче питања о завичајности. Ми, господо, имамо у разним крајевима разне Законе о завичајности. По § 145 стављају се сви ти Закони ван снаге, и сад не знам ово. Ја сам покушао да у вези са § 141 то себи објасним, али ми тај параграф не даје јасан одговор. Наиме, у мађарском закону законски чланак XXI говори о мунципијима. Ту нема одредбе о завичајности. То се решава XXII законским чланком који се ставља ван снаге овим зак. предлогом. Тај XXII законски чланак протезао се и на градске општине, Сад се питам: шта ће бити у градским општинама које не обухвата овај Закон, и како ће оне решавати питање о завичајности? Исти је случај у Хрватској и Словенији. Тамо се питање завичајности решава посебним законом, и пошто се овај Закон односи на саме сеоске општине, то значи да ће градске општине, док се не донесе Закон о градовима, морати решавати питање о завичајности по старом Закону, и онда значи да ће градске општине имати сасвим друге прописе него једна суседна сеоска општина. То ће нам г. Министар унутрашњих послова свакако објаснити.

Ја завршавам свој говор и молим вас да саслушате извештај Одбора који гласи:

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Одбор Сената за предлог Закона о општинама, изабран на седници Сената дне 23 фебруара 1933 године а конституисан истог дана, узео је овај законски предлог у разматрање на својим седницама од 25, 26, 27, 28 фебруара и 1 марта 1933 године те саобразно акту Сената бр. 445 од 24 фебруара 1933 године подноси овај

ИЗВЕШТАЈ:

Већ у општој дискусији Одбор је стекао уверење, да се новим Законом о општинама имају да савладају необично велике тешкоће, које су настале услед подвојеног развитка наших основних самоуправних јединица, наших општина. Следице томе, Одбор је увидео да је при оцени овог законског предлога потребно широкогрудно схватање одредаба овог Закона у целини и у појединостима. Овакви фундаментални закони изискују и одрицање од навика, па и од извесних начелних гледања на живот и развитак ових административних тела а све у вишем интересу, како би се једном

дошло до унификације многих и разних закона, који су до данас спречавали стварање типског развита живота у нашим општинама, па у многоме и отежавали рад нашој управи.

Шири слојеви народа су склони да у одблеску општинског живота гледају живот државе, а како наш развитак самоуправног живота нарочито пред ратне Краљевине Србије учи, наш сељачки народ путем добро вођене општине може најпре да се узвиси до државе и до државне идеје. Добро уређена општина, којом истински управља народ, а не бирократија, која га често омета у иницијативи и продуктивном раду за себе и заједнице, најпогоднији је пут, којим се иде ка општем задовољству и ка стварању државотворне свести грађанства и сељаштва.

Све изложене тешкоће утицале су и на садржину овог законског предлога. Стога овај законски предлог није у целини никада нарочито одушевљив, јер је испао као продукат компромиса, али паметних компромиса, који су водили рачуна о фактичном стању и о томе да се овај Закон уведе у живот са што мање потреса и да омогући даљи правилан развитак наших општина и општинског живота. И баш зато ни у Народној скупштини, ни у Одбору Сената, нису пали крупнији начелни приговори на састав и принципе овог законског пројекта.

Међу сугестијама палим у Одбору Сената треба напоменути овде ипак неке, о којима се у будуће може и треба да води рачуна.

Органском мањом овог законског предлога сматра се што је у Закон о општинама унет и изборни систем, који је по својој природи варијабилна материја и баш зато се могла издвојити у посебан законски предлог. Жеља Одбора је даље, да Господин Министар унутрашњих послова изјави у пленуму Сената, да у свим одредбама где не стоји да је одлука коначна, може се по Закону о управном поступку тражити правни лек. Овакву изјаву Господина Министра сматра Одбор потребном зато што у нашој легислативи није обичај да се уз закон дају и мотиви.

Са свом жељом Одбора Сената сагласно се и Господин Министар унутрашњих послова, те је стога Одбору част предложити Сенату Краљевине Југославије, да предлог Закона о општинама прихвати онакав, какав је упућен од Народне скупштине, као и да усвоји и овај извештај Одбора.

Одвојно је мишљење члан Одбора сенатор г. Петар Ђирлић, који ће у пленуму образложити своје становиште.

За известноца је изабран сенатор Дака Поповић.

У Београду, 1 марта 1933 год.

(М. П.)

Секретар,
Инж. Дака Поповић, с. р.

Претседник,
Др. Шиловић, с. р.

Чланови:

Милоје Ж. Јовановић, с. р. Мил. И. Драговић, с. р.
А. Шола, с. р. Др. Иван Мајстровић, с. р. Др.
Урош Круљ, с. р. Спира Хаџи-Ристић, с. р. Или-
џановић, с. р. Др. Ђура Котур, с. р.
(Аплауз и живо одобравање).

Претседник др. Анте Павелић: Реч има Министар унутрашњих послова г. Лазич.

Министар унутрашњих послова Живојин Лазич: Пред Вама се данас, господо сенатори, налази на решењу пројекат једнога од основних и најважнијих закона — Закона о општинама.

Његово доношење изискивала је не само потреба унификације, да на место седам разних законодавстава о општинама, која сада важе, добијемо јединствен закон за целокупну државну територију; већ и потреба да се законодавство о општинама прилагоди новом уставном и правном уређењу државе, а нарочито уређењу државне управе.

Крајње је време било, да наше општине добију ново уређење, јер и иначе законодавство о општинама, како постоји у појединим крајевима земље, не одговара више ни измењеним приликама и потребама новог доба.

Овај пројекат има, дакле, двојаки задатак: да прекине са досадањим правним партикуларизмом и да старо законодавство реформише према приликама и потребама новог живота. У том циљу пројекат се користио свима законима који сада важе, узимајући и прилагођавајући оно што је се у досадањем партикуларном законодавству ма које покрајине показало као добро, а користио се је и законодавством и праксом других држава, где је сродност прилика то допуштала.

Пројекат се, господо, не односи на све општине у земљи, већ на сеоске и омањих вароши и варошица. Други један нацрт Закона, онај о управи и самоуправи градова, који је у изради, обухвата веће и важније вароши, за сада само привремено назначене у чл. 136 пројекта. Која ће од тих већих или важнијих вароши остати као градови, решиће тај будући Закон, када се тачно буду определила права и дужности градова и кад и ови, према томе, могадну оценити и опортуност приласка режиму градова.

Ово су главна начела, конзеквентно проведена кроз овај законски предлог:

Општине су органски делови државе, којима је поверено вршење оних послова јавне управе, који се могу успешније вршити од локалних заједница. Општине врше те послове јавне управе било у самосталном делокругу, јер се у главном ради о интересима који не прелазе општину, било као сарадници државне администрације, која је везана за сарадњу општине, већ и због тога, што не може имати свуда својих органа.

И једна и друга врста тих послова изискује такве општине од којих се може очекивати, да су у стању и вршити те послове. Искуство је показало да то могу успешно вршити само сразмерно велике општине, које располажу потребним финансијским средствима и потребним управним апаратом. Мале општине показале су се махом недораслим за задатке који су им били поверени, те пројекат предвиђа велике општине са најмање 3000 становника, а да се изузетци могу допустити само из разлога теренских прилика и других посве оправданих разлога.

По једном споразумном амандману, унетом у прелазна наређења пројекта, дата је могућност да се садање општине не морају спајати ако то закључи општински одбор са већином од две трећине одборника. Ово је концесија крајевима где има много и мањих општина и где постоји извесна традиција у томе правцу. То се оправдава

и тешкоћом, да се у року од 6 месеци, остављеном за груписање општина, то и изврши, те ће се то чинити током даљег времена и уз потребну пропаганду за веће општине.

Али, да се с друге стране не би уништио сваки самоуправни живот у мањим природним јединицама које треба да су по новом уређењу удружене у велику општину, а које су до сад биле или самосталне општине, или имају свој посебни иметак, или им је иначе до сада признавана нека врста самосталности тиме што су имале свог старешину, нацрт предвиђа нарочиту организацију таквих делова с месним збором и месним старешином, признаје им право посебне имовине и посебних јавних намета за локалне сврхе и тиме значај правне личности. Тако се овим нацртом жели постићи оно што се другде постизава стварањем општина вишега реда принудним удруживањем малих општина.

У великим општинама, какве нацрт предвиђа, одлучивање о општинским стварима не може се с успехом поверити бирачима на зборовима, већ једном од њих изабраном одбору, ради чега је повећан број чланова општинских одбора. Само за горе споменуте делове општина усвојен је начин непосредног одлучивања бирача на месном збору.

У погледу избора пројекат се држи општег, једнаког, непосредног и јавног изборног права.

У пројекат су унета битна изборна начела, а банским већима остављено је да уредбом, коју по претходном одобрењу Министра унутрашњих послова обнародује Бан, пропишу ближе одредбе о саставу кандидатских листа, о саставу и раду бирачких одбора и о поступку код гласања.

Извршни органи општинског одбора јесу општинска управа са председником на челу, са тачно утврђеним компетенцијама, и председник општине са општинским чиновничким апаратом.

У погледу избора председника и формирања општинске управе пројекат је нашао једно средње решење између главних система који сада постоје. У ранијим границама Србије и Црне Горе председник и кметови бирали су непосредно од бирача, а у другим крајевима непосредно су бирали само чланови општинског одбора, а ови су, онда, између себе бирали председника и чланове управе.

По пројекту председник је онај одборник који је изабран као носилац најјаче кандидатске листе, а његови заменици или наследници на случај упражњења председничког места други и трећи одборник са најјаче кандидатске листе. И чланови управе су они одборници са најјаче кандидатске листе, који су напред редом именовани, те бирачи ипак унапред знају ко ће им бити председник, а ко чланови управе.

Највећа је пажња посвећена питању општинских службеника, јер је у пракси доказано, да без ваљаног, спремног и добро материјално обезбеђеног чиновништва и општинска самоуправа не успева.

Ипак, с обзиром на разнолике прилике и потребе у појединим крајевима земље, остављено је у пројекту да се уредбом Бановинског већа, коју одобрава и обнародује Бан, пропишу: општи услови за пријем у службу, минималне квалификације за главна службеничка места и начин попуњавања тих места, вршење службене дужности, престанак службе, установање пензије за главна слу-

жбеничка места и њено рачунање, дисциплинску одговорност, као и састав и поступак код дисциплинских судова.

Поред детаљних прописа о надлежности и разграничењу надлежности на општинске органе, у нацрту закона најважније место заузимају прописи о општинском господарству. Овим се је прописима хтело постићи оно, што је искуство и код нас и на страни показало као потребно, да се с једне стране сачува и заштити општинска имовина, а с друге стране да се омогући што јача делатност и што већи развитак општине баш на економском пољу.

Важан одељак у нацрту сачињавају прописи о надзору државне власти над самоуправом општине. Принцип да се државна бирократија што мање меша у послове општине, за које становништво носи сву, а у првом реду материјалну одговорност, не значи да општина може радити шта хоће или евенуално ништа не радити. Државна власт не само да мора водити надзор да општина не прекорачи границе своје надлежности, већ мора и мотрити да општина врши у дужност јој стављене задатке јавне управе, а нарочито да се општинско господарство врши по прописима закона.

У прописима, који у нацрту служе осигурању ових циљева, води се свуда рачуна о томе да се даду надзорној власти с једне стране ефикасна средства у руке, а с друге стране да се заштити општина од шикана и злоупотреба.

На завршетку изјављујем и ово. Код § 4 и других, код којих није речено да су одлуке коначне, правномоћне, или да се противу њих не могу употребити правни лекови, објашњавам да то значи да се могу употребити правна средства онако како то предвиђају општи прописи односних закона, н.пр. Закона о Државном савету и управним судовима и Закона о општем управном поступку.

Код § 7 објашњавам да би се противу пресуде изабраног суда могло употребити оно правно средство, које је предвиђено за пресуде изабраних судова у одредбама грађанских судских поступака.

У име Краљевске владе част ми је умолити Вас, господо сенатори, да изволите одобрити законски пројекат, чија ће примена у преко 4.700 једнолико уређених југословенских општина, поред стварне потребе за том савременом унификацијом, допринети неоспорно и јачању идеје о народном јединству (Аплауз).

Председник др. Анте Павелић: Као први говорник у начелном претресу јавио се сенатор г. Шиловић. Реч има г. Шиловић:

Др. Јосип Шиловић: Господо сенатори, ја радосно поздрављам овај пројекат Закона о општинама. Потпуно сам споразуман са тим што је он најпре донет, јер је моје уверење да ми морамо градити зграду са темеља, а тај темељ је наша општина. Селачки народ наш, господо, сматра општину својим проширеним домом. Он највећи део својих потреба свршава код општине, ређе долази до среза, а ретко или никада у животу не иде даље. Зато је за наш народ јединствени закон о општинама наша најпреча потреба.

Малене општине у највећим деловима нашега народа нису могле да сврше задатке који су им били додељени. Намети код њих бејаху огромни и цео се њихов приход употребљавао и само на то да се покрију плате општинских чиновника, а

за све друге најпрече потребе народа, и економске и хигијенске и културне, није могла остати ни пара. И природна је ствар да је наш народ са таквим општинама био незадовољан. Проширењем општина све ће мане нестати, далеко ће пасти општински намети, — а општина ће имати прихода да узмогне удовољити својим најважнијим задатцима.

Ванредно је важна одредба у овоме нацрту да се више општина могу удружити за постигнуће једне заједничке сврхе. То значи да се више општина могу удружити да дођу до општинског лекара, да плате општинског ветеринара, да поставе општинског агронома, који је по моме мишљењу једна од највећих потреба у многим деловима домовине наше, јер ако хоћемо да се у светској утакмици господарственој одржимо, ми морамо да унапредимо нашу агрикултуру, нашу пољопривреду, и зато је потребан стручан орган, који ће наш народ практично о томе упућивати.

Господо сенатори, данас — хвала Господу — наши Универзитети у Југославији продуцирају толико правника, да их држава а ни слободна звања не могу све да упосле, и неће моћи! Ја држим да је најприродније, да у великим општинама почну службу свршени правници као бележници или деловође, а моје је чврсто уверење, да ниједан управни чиновник не би смео да буде именован код среза, бановине и централне управе, који није почео код општине (Гласови: Тако је!), јер само онај који је почео своју службу код општине, он је проучио живот народа у народу и онда ће моћи и даље да управља онако, како народне потребе захтевају. (Аплауз). Будемо ли ми даље наставили да господска деца почну службу код Министарстава, онда наша управа неће бити никада онаква, каква мора да буде: од народа за народ! (Одобравање и аплауз).

Ја бих био тиме са главним начелима готов, само морам још да поздравим и ону одредбу нашег закона која је селима дала прекопотребну аутономију. Јер ми не смемо, господо, да прекинемо са прошлошћу нашом, јер села наша у многим деловима домовине наше имаду од давнина своју властиту имовину, и преко је потребно оставити њима да она управљају са овом својом имовином. Не може се пренети имовина извесног села, која припада оним сељацима колективно или индивидуално, на општину, ако нећемо да имовину једнога предамо другоме, а то не смемо, јер је имовина, господо моја, по нашем Уставу коли индивидуална толи и колективна — неприкосновена.

Пошто је, господо, овај нацрт закона и политички, дозволите ми, да се са неколико речи осврнем на примерке нашег друга г. др. Мажуранића на моју изјаву поводом декларације сенатске опозиције.

Пре него што пређем на ствар, ја морам да нарочито истакнем, да ја, а и сви ми смо у души својој потпуно уверени, да су господа сенатори од опозиције управо тако патриоте југословенске, као и ми, и ми и кад дебатиремо о њиховој декларацији, не доводимо у сумњу њихово родољубље, него говоримо само о декларацији, о њиховом делу.

Господин др. Мажуранић је у своје говору нарочито истакао: »Југословенство је скупни појам Српства, Хрватства и Словенштва, од којих је свако у историји био посебни политички индиви-

дуалитет и од којих свако има сва обележја нације.»

Дакле су три народа.

Господо, ја сам године 1925 био државни делегат на криминалистичком међународном конгресу у Лондону. Онда се наша Краљевина звала Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Ја сам дошао као државни изасланик известиоцу конгреса, секретару, Енглезу, универзитетском професору, па сам казао: „Молим Вас, господине колега, забележите ме у анале нашега конгреса као државног изасланика Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца“. Он ми одговори: „Драги господине колега, нећу“. „Како нећете, кад је то службени назив моје домовине?“ Он ми је на то одговорио: »Нећу! Осамдесет и пет држава са свих пет страна света заступљено је на овоме конгресу и ниједна нема овако дугог наслова као што Ваша (Смех). Сав културни свет — то су његове речи — знаде да сте ви, Срби, Хрвати и Словенци, један народ, да сте Југословени и ја ћу вас записати као изасланика Краљевине Југославије«. (Пљескање). Ја сам му рекао: „Имате право. Запишите ме као изасланика Краљевине Југославије«. (Пљескање).

Господо, г. др. Мажуранић је рекао да се не би са оним мојим разлагањем сложио Душан Силни, јер да он не би никад пристао на то да Срби нису народ.

Г. др. Мажуранић зна да се царство Душана Силног протезало од Егејског до Јадранског мора и да се на северу протезало код Митровице до Саве, а на Јадрану до Неретве. Према томе, у његовом царству не бијаху само Срби него и Хрвати и он је назвао своје царство царством Срба и Грка, а Хрвата није споменуо, јербо их је сматрао чистим народом са Србима (Усклици: Тако је).

Господо, др. Мажуранић је рекао да се не би са мном сложио нити велики, наш највећи Југословен, владика Штросмајер, а ја мислим да на то не треба ни одговарати (Узвизи: Тако је), јер ако је ико био за јединство народа био је владика Штросмајер! (Бурно пљескање).

Исто тако, је био за јединство народа један од највећих наших људи Људевит Гај, отац Илоризма, коме имадемо да захвалимо да ми Срби и Хрвати говоримо и пишемо једним штокавским наречјем. Јер, донде су Хрвати писали кајкавским наречјем, а он је увео једно наречје и за Србе и за Хрвате.

Господо, ја мислим да за јединство народа нашега нема јаснијег доказа него ли дјед др. Желимира Мажуранића. Сini сељачки из Хрватског Приморја написао је најдивнију велелјесам српског дела нашег народа — Црногораца, у своје бесмртном „Ченгић Аги“, где је већ онда одговорио нашим суседима, који нас и данас називају барбарима овим дивним стиховима:

»Ах да виде свијета пуци остали
И низина, одкуд свијетла нема,
Кост ов славни непобјеђен игда,
Не би за то барбарим ве звали
Што ви мресте док су они спали.“

(Бурно одобравање и пљескање).

Ја мислим, господо, да је за јединство народа ово апсолутни доказ (Бурни аплауз).

Господо, сада идемо на последице, да видимо до чега воде ова три народа.

Године 1923 изашао је у »Пиколу« чланак пот-

писан по сенатору талијанском Дудану, како видите по имену — Потурица. Он је написао ово, — ја сам тај чланак читао и добро га знам: — »Срби и Хрвати су два народа, који се никада сложити неће, који ће се једнога дана поклати. Ми смо 1918 године промашили да из тога потегнемо последице. Други пут, вели, када се опет покољу та два народа, не ћемо промашити него ћемо узети оно што је наше.«

Господо, други сенатор Типико је у фебруарској свесци ове године часописа „Ла Летура“ написао: »Далматински проблем још није решен, има истом да се реши.«

Господо, не треба даље него да вас сетим на хиртенбершку аферу, на кријумчарење оружја преко Аустрије у Мађарску, а за кога? За Југославију, за Хрватску. Не треба него да вас сетим на чланак Фењештјев, да се имало да преобуче у Хрватску народну ношњу Мађаре и да их се пребаци у Хрватску, да они са овим оружјем дигну устанак у нашој домовини и да тако униште домовину нашу.

Све се то оснива на три народа, све се то оснива на заблуди, да се ова три народа међусобно мрзе и да ће се једанпут поклати (Одобравање).

Не заборавите, господо, на убацивање оружја у Северну Далмацију, не заборавите на убацивање оружја у Лику, не заборавите на убацивање оружја код Драве, а нити на оно убацивање у Јужној Србији. Све то иде из истог извора, свему је тому само једна сврха, све се то оснива на три народа (Бурни плесак).

Та три народа не постоје, постоји само један јединствен народ са три племена, три брата једнога оца и једне мајке. (Бурни аплауз).

Господо, господин др. Мажуранић је казао — цитирам његове речи дословно: »Најпогибељнија хрид, коју има да оплови наш народ је неисправно схваћање Југословенства, тако званог интегралног Југословенства, по којем би то Југословенство имало бити негација Српства, Хрватства и Словенаштва у место да им буде синтеза.“ Ја држим да имаде господин колега др. Мажуранић потпунома криво. Нико од нас никада и нигде није негирао ни српство ни хрватство ни словенаштво. Ја сам године 1903 када је владала ужасна размирица између Срба и Хрвата, својим ђацима на Универзитету, и Хрватима и Србима казао, а код тога остајем и данас: „Коме год Хрвату није српско име свето, није Хрват; коме год Србину није хрватско име аманет, није Србин.“ (Бурно одобравање). То вреди исто и за Словенце, господо.

Али из тога што је нама и хрватско име и српско и словеначко име свето не следи да смо ми три народа. Ми смо уверени да је то један јединствени, исти народ, (Одобравање).

Господа веле да ми негирамо хрватство и српство и словенаштво, што никада од нас нико није рекао нити ће то рећи. Али они негирају југословенство (Један глас из опозиције: није тако), јер постављају три народа, а када су туј три народа онда су Срби Срби, а Хрвати Хрвати и Словенци Словенци. Дакле, њихова је теорија негативна а не наша.

Ја, господо, завршавам са дивним речима љубљеног и узвишеног нашег Краља, који је дан пре њихове декларације најлепше одговорно господи из сенатске опозиције. То је било код освећења

спомен — школе у Орашцу 17 фебруара ове године. Те речи гласе: „Нека овај скромни ваш споменик буде потсетник кроз колико се крвавих бојева имало протћи од 1804 године а до пуног остварења југословенског државног и народног јединства. Али тиме нека буде сталан и најбољи поучник и о томе са колико ревности и одлучности имамо чувати наше јединство од свакога па ма ко био.“ (Бурно одобравање и гласови: Живео Краљ!)

Претседник др. Анте Павелић: Има реч сенатор г. др. Мажуранић ради личног објашњења.

Др. Желимир Мажуранић: Господо сенатори, ево већ по други пут што се крши онај тацитус консенсус, који је био међу нама склопљен и који је ишао онамо, да се дебата чисто политичке природе о нашој декларацији не врши сада него у буџетској дискусији. По други пут присиљен сам да дигнем протест против тога и то опет у оквиру једне примедбе на лично објашњење. Не каним се упуштати у критику свега оног што је рекао г. предговорник. Признајем му безусловно добру вољу, мање сам осведочен о успешности његове реторске фразеологије, а потпуно сам осведочен да је његова аргументација мањкава, фрагментарна, рапсодична, и да нипошто не исцрпљује овај предмет. Овде се, господо сенатори, води једна дебата, о којој би наш народ рекао: „Деда друмом, а баба шумом“. Ми говоримо о једном, а други о сасвим другом. Господин сенатор има успеха онда, када проваљује отворена врата т. ј. када тврди оно што и ми тврдимо. У једној ствари морам ипак потпуно одлучан протест декларити, а то је онда, кад је г. сенатор за нашу декларацију почео давати италијанско тумачење. Ми с тим тумачењем немамо никаквог посла, јер знамо да су то злобна тумачења исто тако као што је злобно оно тумачење да је ова држава основана, да се укине Хрватство и поништи Словенаштво.

Господо сенатори, ја поново наглашујем, да је једино место, кад ћемо ми једанпут за увек разложити наше гледиште у погледу јединства или тројединства народа онда, када буде дошло до буџетске дискусије. А за сада нека ми буде слободно да споменем, да је управо кулминација говора г. предговорника једна могућа тврдња наиме, да је синтеза једнака негацији. Г. предговорник је рекао, да ми негирамо Југословенство тиме што кажемо да је оно синтеза. То би му се могло концедирати, када би он доказао, да је синтеза и негација једно те исто, а донде док то не докаже, нека дозволи да посумњам у исправност његове аргументације. Ја сам тиме свршио. (Стеван Михалцић: Живео Шиловић!)

Претседник др. Анте Павелић: Реч има сенатор г. др. Шверљуга.

Др. Станко Шверљуга: Господо сенатори, након говора мога колега хоћу да се опет вратим на терен данашње дискусије, а то је општински Закон, прикључујући се изводима мога предговорника, да ћемо имати довољно прилике да се за време буџетске дискусије позабавимо питањем наше декларације. Законски предлог који лежи пред нама најалост има велике основне недостатке. Пре свега Влада није себи дала труда, да га поспрати образложењем, у коме би били изнесени мотиви зашто предлаже тај законски предлог, што њиме мења у данашњем стању и што њиме жели постићи. Осим образложења тих

општих мотива, који су водили Краљевску владу да покрене тако крупно питање као што је реорганизација општина, дакле близу 5.000 не само управних јединица, већ све ове вековне и основне заједнице целог народа, које сачињавају основ државне управе, које су основне ћелије за сваку културну, економску и социјалну делатност, — требало је мотивисати главне принципе, да се добије преглед и консеквентност проведених принципа и аутентично тумачење појединих наређења. Закони који се предлажу Народном претставништву, а нарочито тако далекосежни, који дирају у интересе целог народа морају бити до у танчине проучени.

Господо сенатори, да нам је пружен један преглед развоја нашег општинског законодавства, били би добили интересантан материјал и слику о свим фазама кроз које је општина прошла и који су резултати постигнути ранијим реорганизацијама, које су често биле праве пертурбације оног тихог, мирног и устављеног стања, које одговара карактеру народа на селу, који жели да се ништа не дира и не мења без праве нужде и оправдања.

Господо сенатори, ми сви знамо какви су експерименти чинени у општинама у Србији до 1903. године и како је скоро свака влада ишла за тим да учини општину својим политичким инструментом, а политички људи да их учине својим политичким спазилуком. Закон од 1884. године, створио је велику општину, каква је требала тадањој влади, што је изазвало силну реакцију. Сада се враћамо опет на исто и стварамо механичку, шаблонску општину.

Господо сенатори, знамо и то, како су у неким другим деловима наше државе мале општине добро функционисале и давале народу оно што му је де факто идеал, а то је, да је свако село заправо једна јавноправно економска јединица, која треба своју организацију, своју власт. Све смо то требали добити разрађено у мотивима законске основе. Али чини се, да је Краљевска влада првенствено имала у виду, да сходно наређењима новог Устава успостави у општинама бирана претставништва на место постављених, која су после 6. јануара 1929. године преузела вођење општинских управа. Тај циљ био би се боље постигао, да је донесен посебан Закон о општинским изборима, а одвојено посебан Закон о организацији и раду општина. Да је то тако рађено, оба проблема дала би се боље ријешити. Овако донаша се Закон о општинама којим се првенствено хоће постићи бирање општинског одбора и претседника општине, па је стога остали широки комплекс питања која би требало да обухвати Закон о општинама, остао као споредан у сјени и зато није довољно разрађен. Избори, који имају периодични значај, у овој су законској основи приус, а организација сталног рада и делатности општине, која има трајни значај, остало је постеријор. То је фатално за ову основу.

Просуђујући предложени Закон морамо стога најпрви испитати да ли је питање изборног реда за општине сретно ријешено.

Укидање избора у општинама године 1929. усплиједило је, јер су општински одбори били формиран по политичким странкама, што је била последица ондашњег изборног система по ком се је гласање

вршило по кандидатским листама, т. ј. по партијским листама. Услијед тога сви општински одбори били су по овом саставу политичка тијела која су се опредељивала по политичко партијским мотивима, а не по мотивима локалних интереса општине заједнице. Докле је то доводило познато је свима, а запамтили су нарочито они, који нису били партизани побједоносне партије, јер су били у свом завичају скоро бесправни и незаштићени, као некада вјерски изопћеници, а већина морала је слободно по вољи газдовати, намјештати и гонити док је њена партија била на власти у држави и жупанији, односно у области. Општински одбори били су стога позорнице сталних партијских раздора, сукоба — рецимо и интрига, које су изједале општинску управу, деморалисале општинско чиновништво, отежавале успјешан комунални рад и добро општинско газдовање, те стварале нестабилност, јер са падом свакога режима почело је и рушење, јубарање претседника и одбора у општинама.

Закон који је предложила Краљевска влада не доноси санацију тог нездравог стања, јер задржава систем кандидатских листа а то значи да сам закон обавезно ставља изборе на политичко партијску подлогу и да из таквих избора нужно излази партијски формиран одбор. Пошто листа која добије само релативну већину, добива 2/3 мјеста у одбору, то ће заправо мањина добити сву власт у руке и бити партијски тим безобзирнија јер ће добивену власт употребити у првом реду у сврху да учврсти своју партијску позицију. Општине ће бити изврнуте непрестаним трзавицама, одбори бити ће омражени и неће моћи стећи морални ауторитет који је најјачи фактор сваке власти.

Не само теоретичари већ и позитивни закони у другим државама, у којима се је тај проблем решавао, пошли су другим путем, па је и код нас требало тражити друго решење. Кад се већ увађа јавно и усмено гласање, требало је напустити кандидатске листе и одредити индивидуално гласање. У општинама са више села (пореских општина) — требало је слично као у ранијем изборном реду за Хрватску и Славонију осигурати да свака пореска општина добије свог претставника у општинском одбору, како би дошла у одбор лица која бирачи држе најподеснијима, а не они које партијски одбор метне на листу. Слободни избор лица независан за листу, а не листе, одговарао би и патријархалном схватању нашег села, дапаче требало би сваком старешини селачке породичне задруге дати по два гласа (плурално право), чиме би се још више задовољило схватању нашег селача и ојачао уплив аутоhtonог житељства. (Милоје Ж. Јовановић: То није демократски!) Јесте, то је за општину демократски. Аутоhtonо житељство мора да одлучује у општини, а не они који су случајно дошли у њу. То плурално право морало би се онда дати и самосталним занатлијама, трговцима и онима који имају цензус интелигенције (матуру или факултет).

Како навађа Брајс (Вгусс) у свом дјелу »Савремене демократије« општинска администрација постаје све више и више посао који захтјева знање: управно, техничко, хигијенско итд., па услед тога је главна дужност изабраног одбора да поставља и надзирава рад стручњака доведених за сталне чиновнике. За сву сврху довољан је и релативно мали одбор.

У сјевероамериканској унији већ је и опробан

тај систем и показао се је добар. Одбор треба да је релативно мали (у великим градовима у свему 6—12), јер се тиме олакшава изборна процедура, а сам одбор лакше и брже функционише, осјећа јаче одговорност, јер није на превелик број одборника подјелена, већ постаје индивидуалнија — а то је најважније.

Јавна критика и одговорност пред јавношћу су најмање главни елементи самоуправе и те елементе треба ојачати.

Опћински закон не ради се ад хок за потребе једне периоде, за потребе рецимо једнога режима, он треба да буде добар за опћину па и онда кад се режим измјени; зато треба и изборни ред створити не ад хок већ да у свима приликама може дати опћини добро петставништво, најбоље и најспособније људе.

Да је издвојен изборни ред и рађен посебно закон о организацији и раду опћина била би се могла онда концентрисати сва пажња тој материји, па би и она боље испала и не би била игнорисана толика питања, која је живот избацио на површину, а која су у јавности задњих година третирана.

Питању опћинског територија и интеркомуналних односа те спајању и раздвајању опћина посвећује се данас у комуналном законодавству посебна пажња и ствара се тим могућност велике активности опћина. Нарочито удруживање две или више опћина, за становите сврхе, као што су асанација, заједничке и хуманитарне установе, заједничка предузећа за водовод, канализацију, осветљење или за унапређење пољопривреде — даје малим опћинама тек могућност да и на та поља прошире свој рад.

Модерно опћинско законодавство унијело је с тога у законе о опћинама законске норме о таквом интеркомуналном раду и даје дапаче могућност за принудно удруживање. Ми већ имамо на основу специјалних закона нешто слично, наиме у водном праву водне задруге а у Закону о здравственим општинама удружене здравствене опћине па и школске општине могу обухватити више управних опћина. Нашим потребама би можда одговорило да се могу створити и удружене административне опћине како би више опћина могло имати заједнички персонал за послове пренесеног дјелокруга (војничка евиденција, порески послови, статистика и т. д.).

Исто тако је штета што није јаче разрађено питање спајања опћина и решавање свих питања, која у таквом случају настају у погледу имовине и персонала. Требало је то учинити, јер законска основа предвиђа посебна мјеста унутар опћине са мјесним збором, а баш у случају груписања опћина настаје потреба да поједина мјеста задрже неку самоуправу унутар опћине. Тако би се била дала могућност да се створе неке врсте подопћина, за којима се је показала потреба, а које постоје на пример у Далмацији. Уже локалне потребе уређује си таква подопћина сама, а главна опћина свршава администрацију за све, чиме се појевтињује општинска управа. Законска основа код давања мјесног збора иде напротив предалеко, јер у тим мјестима ствара референдум, па кад је свугдје код нас уведен репрезентативни систем, требало га је и ту предвидети, т.ј. избор мјесног одбора, као што га имаду и земљишне и имовне опћине.

Организујући опћинску управу законска основа поставља у превеликој мери све дужности на

претсједника опћине. Ту је требало законом фиксирати да опћина има своју власт, своје надлештво, па онда одредити атрибуције тога надлештва. Претсједник и два до три одборника, које основа назива »Опћинска управа« није такво надлештво, већ је заправо ужи одбор или пододбор опћинског одбора, он је оно што наша правна историја познаје под именом: Мало вијеће, за разлику од пленума — Великог вијећа. Функције опћинске управе како их предвиђа основа, не одговарају модерној организацији, јер је тешко наћи у свакој опћини људе који ће стално у колегијуму, сенатски рјешавати и сједити дан на дан за зеленим столом или на клупама сеоске суднице. Ми и онако имамо сувише одбора: школски, здравствени, грађевински, пољоделски, сточарски и т. д., па зато стварање такве опћинске управе, сената у селима, који колегијално чак и пресуде изричу, не одговара модерној радној техници, у којој надлештво бирократски решава административне послове и извршује закључке самоуправног тијела, које је само закључујући и контролни орган. Поготово у вршењу полицијског дјелокруга нема мјеста колегијалном начину ријешавања, јер те послове обавља у пренесеном дјелокругу опћинско надлештво које стоји под старешинством претсједника опћине. За тај рад треба да носе пуну и једину одговорност претсједник опћине и дјеловођа (биљежник), који мора познавати законе и знати како се примењују.

Казне дакле нема изрицати општина као самоуправно тјело путем једног пододбора, већ опћинска власт. У опће требало је за опћине одредити надлештва са особљем и нормирати функције тог надлештва и његовог особља и издати онда пословни ред за опћинске уреде.

Компетенција опћине има највећи еластичитет па иде скоро до универзалности, зато поједина опћина може бити ограничена на најпримарније задатке дочим друге наполе градске опћине захватају најшире и најкомплицованије задатке. Свака опћина ипак мора обављати послове пренесеног делокруга, па код малих опћина тај посао апсорбира скоро сву делатност њену. Само код опћина, које су финансијски доста јаке да намјесте потребно особље за вршење разних грана управе, може се развити шира делатност. Ту дакле није доста да се вијећа, да постоји одбор за договор и савјетовање, већ мора да се створи стални радни апарат за континуирани непрестани професионални или бирократско стручни рад помоћу сталног плаћеног особља административног, санитетског, техничког и економског.

Предложена основа није сретно ријешила питање опћинских службеника. Питање јавних службеника је у модерној држави од еминентне важности. У једну руку ради се о том да се квалификацијом и осталим условима утврди тко је способан стећи јавну службу и какове дужности имаде, али да се такођер законски осигурају и права јавних службеника и то тако да одговарају интересима јавне службе, опћем добру т.ј. интересима свих грађана а да не буду самовољни узурпатори ни службеници једне котирије или грамзљивих појединаца. У другу руку држава која своје старање проширује и на приватне намештенике, на раднике и службенад не може то социјално старање ускратити јавним службеницима. Зато је нужно да држава законом утврди не само службовне већ и

њихове принадлежности и право на пензију, које је осигурање за случај старости, болести и неспособности за рад. За опћинске чиновнике који нису хијерархички и дисциплински непосредно подређени државним властима још је у већој мјери потребно законом регулисати њихове односе, јер у том налази држава најјачу гаранцију за добро и исправно вршење службе у опћинама. Велики опсег задатка опћине баш у пренесеном делокругу изискује да опћински чиновници буду интелектуално и морално на довољној висини. Заправо требало би тражити да опћински чиновници имају у малим опћинама бар исте услове који се траже за помоћне писаре средских начелстава, а у већим опћинама требало би тражити факултетску спрему. Културни ниво наше државе то изискује и омогућава, јер данас имамо довољан број свршених високошколаца, и средњошколаца, који не могу наћи запослење и којима би се отворио пут у опћине, где би задовољили потребе јавне службе и били доиста у стању да изврше стављени им задатак т. ј. да се стара за извршење закона и законских прописа, да чува јавне интересе и опће добро и да служи развијању и подизању духовне и материјалне културе.

Предложена законска основа обухвата такођер најважније питање, питање опћинских финансија. Наравно да је то питање и најтеже па се је за то законска основа дотакла више формалне него материјалне стране тог питања. Стога су те одредбе преслабо разрађене, нарочито закон неосигурава опћинама дозвољена финансијална средства за вршење облигаторних задатака пренесеног дјелокруга.

Друге државе, које су опћинама уступиле становите јавне приходе, које им дају партиципацију на неким приходима и које дају опћинама субвенције и дотације, биле су присиљене задњих година да дубоко задру у самоуправу опћина, јер се је рестрикцијом опћинских издатака настојало смањити државне дотације и субвенције те тако санирати државни буџет, код нас није тај случај. Држава код нас не даје опћинама субвенције и дотације из државног буџета и не може стога смањивањем опћинских буџета олакшати државни буџет. Напротив опћине код нас дају дотације за државне установе као н. пр. за уздржавање зграда средских начелства, за државну полицију, за уздржавање школских зграда, а носе саме све трошкове пренесеног дјелокруга, који мал не апсорбира дјелатност и финансијска средства опћине, али која такођер депопуларише опћину код народа, јер кад она мјесто локално комуналних послова врши само полицијске послове, доставе, екзекуције и т. д. губи народ љубав и вјеру у опћину.

При стварању новог пореског закона о непосредним порезима није се имало у виду опћине и како је наш порески систем изграђен без да је осигурао опћинама приходе, па су упућене на прирезе и трошарине, зато је и тешко код нас донијети закон о газдовању опћина, јер би заправо требало ревизији подврћи цијели порески систем и у њему ријешити цијели комплекс јавних финансија дакле и опћинских. Код тог рада треба онда опћинама препустити неке облике пореза или партиципацију на тим порезима. Тиме би се постигла и боља наплата — јер би опћина била заинтересована — да се сваки

порески објект и субјект праведно опорезује и да се разрезани порез доиста и убере.

У садашњим приликама није то лако могуће премда се је ипак могло у том смјеру нешто учинити. Кад се је држава одрекла тако сигурног и знатног прихода као што је трошарина на алкохолна пића, могла је у већој мјери уступити тај приход опћинама па дозволити н. пр. опћинама трошарину на ракију не до 5 динара већ до 20 динара од хектолитарступња. Опћинама могао би се уступити неки проценат пореза на пословни обрт а завести опћа доходарина те дио исте препустити опћинама.

Наше се опћине у цијелости нису у свом финансирању пребациле како то доказују следеће бројке:

Нето буџети (без зајмова, готовина и заостатака) средњих опћина износе	Дин.	616.141	мил. дин.
градских опћина износе	„	1,481.519	„ „

Укупно: 2,097,660 мил. дин.

што је заправо знак комуналне заосталости и закржљавости. Наш комунални живот је још заправо скучен, па како се закон о опћинама не доноси само за данашње прелазно тешко стање већ се њиме хоће отворити пут ширем и свесранијем раду, мора се отворити пут и за финансијско јачање опћина. У новом закону не смијемо тај пут затворити па се за то у начелу мора законом дати опћинама овлашћење, да заведу осим приреза и трошарине такођер и самосталне опћинске порезе, таксе и друге дажбине. Тако ће се пружити опћинама могућност да си према посебним локалним приликама изнађу врела прихода. Нови закон није регулисао техничку страну буџетирања него то препушта да се регулише уредбом. Ипак су неки детаљи регулисани, али не довољно стручно. Тако н. пр. исправно одређује да вишици једне законске године служе за покритије заостатака прошле године, али не прелази даље т. ј. што да се ради ако су активни вишици већи од пасивних заостатака и што да се ради са активним заостатцима? Баратање са тим активним и пасивним заостатцима отвара могућност, да буџет не буде вјеран.

Прави вишици даду се уопште тек на основу завршних рачуна установити и немогуће је то раније код састава буџета утврдити. Било би стога исправно да из завршног рачуна прошле године резултирајући вишак може да се унесе тек у буџет друге године и то само за ванредну потребу или да се употребе за отплату дугова или за стварање инвестиционог фонда за будуће године.

Министру финансија треба да је овакако придржано право да одобрава нове или повишење постојећих општинских дажбина како би могло цијенити да ли су у складу са опћом државном финансијском политиком. Исто тако је оправдан надзор управне надзорне власти јер она мора познати локалне прилике и потребе те са опћег управног гледишта оцијенити буџет и водити надзор над извршењем буџета, да буду савјетници опћина и потстрекачи за здрав развитак њихов те помагачи за уклањање сметњи које се покажу.

Такав позитиван надзор бит ће благотворан и чим буде објективнији тим ће више придонијети

учвршћењу правног поретка, законитости и консолидацији прилика а ојачати повјерење у власти.

Међутим али у глави о надзору државном показују се већ преживљели појмови по потреби тугеле. Народу који се је знао ослободити и из своје средине наћи Вожда, створити државу и њом управљати, не вјерује се да ће се знати бринути за своје путеве, бунаре, своју школу, већ треба да га води евентулно млади неискусни срески писар.

Стари србијански Закон дао је надзорној власти право да обустави од извршења одлуке Одбора, а Државни Савет, дакле Управни суд, имао је просудити да ли је општина поступила законито. Та претерана тугела и стварање запрека раду општине отуђује општине и грађанство државним властима и преваљује одговорност за неуспехе на надзорну власт. У вршењу надзора мора се очувати законитост, објективност, али нарочито и непристрасност. Деполитизација управног апарата је уопште један од најважнијих постулата за реформу управе, а нарочито у одношају на прама општинама мора се истакнути на првом месту.

Добар персонал, добре финансије и непристрасан државни надзор три су главна елемента од којих очекујемо бољи рад и напредак наших општина, тако да оне постану нашем народу најближи и најјачи ослон и помагач у свим његовим колективним потребама, које их повезују у општинску заједницу. Пошто та законска основа не одговара овим овде изнесеним начелима, то ћемо моји другови и ја гласати против.

Потпретседник Јован Алтипармаковић: Господо сенатори, има још два пријављена говорника. Ја предлажем да се ова седница закључи и да идућу закажем за сутра, у 10 сати пре подне, са дневним редом:

1) Наставак претреса извештаја Одбора о предлогу Закона о општинама; и

2) Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о изменама и допунама Закона о зборовима, договорима и удружењима.

Прима ли Сенат? (Прима). Пошто Сенат прима, објављујем да је Сенат примио овај дневни ред. Седница је закључена.

Седница је закључена у 12,15 .

ПРИЛОЗИ

НАРОДНА СКУПШТИНА
Краљевине Југославије
Бр. 14344
23 фебруара 1933 год.
у Београду.

Господине Претседниче,

Част ми је извести Вас, да је Народна скупштина на свом XXXII редовном састанку, одржаном 23 фебруара 1933 године, коначно усвојила предлог Закона о општинама, поднет јој од стране Господина Министра унутрашњих послова на основу овлашћења датог му Указом Њ. В. Краља од 3 новембра 1932 године.

Извештавајући Вас о предњем, мени је част, Господине Претседниче, на основу чл. 64 Устава и § 66 Закона о пословном реду у Народној скупштини, доставити Вам дефинитиван текст овога законског предлога онако како га је Народна скупштина усвојила, као и оригинал Указа о овлашћењу за подношење Народном претставништву поменутог законског предлога, — с молбом на Ваш даљи поступак.

Овај законски предлог претресан је у Народној скупштини по редовном поступку.

Изволите примити, Господине Претседниче, и овом приликом уверење о мом особитом поштовању.
Др. К. Кумануди, с. р.

ГОСПОДИНУ

Господину ДР. АНТИ ПАВЕЛИЋУ,
Претседнику Сената

БЕОГРАД

НАРОДНА СКУПШТИНА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ,

Сазвана Указом од 19 октобра 1932 године у редован сазив за 20 октобар 1932 год., на свом XXXII редовном састанку, одржаном 23 фебруара 1933 године у Београду, решила је:

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ОПШТИНАМА

који гласи:

1. Опште одредбе

§ 1.

Општине су самоуправна тела, и правна лица по јавном и приватном праву.

§ 2.

Општине су, по простору на који се распостире њихова власт, непрекидне — природне и економске — јединице.

Свако земљиште мора бити у саставу једне општине.

Границе сваке општине морају бити погодним знацима видно обележене у природи.

§ 3.

Свака општина мора имати најмање 3.000 становника.

Изузетно, у местима где то захтевају теренске прилике или други посве оправдани разлози, општине могу имати и испод 3.000 становника.

§ 4.

Решавање спорова о границама између општина спада у надлежност среског начелника. Ако је спор између општина двају срезова, надлежан је Бан, а ако је спор између општина разних Бановина, Министар унутрашњих послова.

§ 5.

О поправкама граница између појединих општина, на захтев које од интересованих општина, решава Бан, а ако су у питању општине разних Бановина, Министар унутрашњих послова.

Пре решења позваће се заинтересоване општине да се међусобно споразумеју.

§ 6.

Спајање општина у границама једнога среза може се извршити, ако то затраже дотични општински одбори у седницама у којима су присутне две трећине одборника. То се може извршити и по писменом тражењу већине бирача дотичних општина.

Стварање нових општина разгруписавањем у границама једнога среза може се извршити по писменом тражењу већине бирача оних места, која би улазила у нове општине.

Одвајање места из једне општине и додавање другој у границама једнога среза може се извршити по писменом тражењу већине бирача тога места и пристанку одбора оне општине којој се то место додаје.

Одлука се доноси Краљевим указом на предлог Министра унутрашњих послова, пошто се у случају из друге реченице става 1 и у случају из става 2 и 3 прибаве и мишљења дотичних општинских одбора.

§ 7.

При раздвајању, ако се поједина места која долазе у питање у погледу права и обавеза као и расподеле општинских службеника не могу споразумети у року од три месеца, спор ће се предати на решење, најдаље у року од месец дана, изабраном суду који образује надзорна државна власт. У изабрани суд бирају по два претставника интересоване стране, а ако се судије у погледу председника не сложе, њега ће одредити бан. Општински службеници дужни су према споразуму општина, односно одлуци изабраног суда, преузети службу, ако одговара њиховом досадашњем положају.

§ 8.

Послове око организовања нове општине припремиће и спровеће најдаље у року од три месеца органи оне општине која новој општини даје највише становника.

§ 9.

У случају промене обима општина по одредбама § 6 нови избори у свима заинтересованим оп-

штинама извршиће се у року од три месеца после обнародовања указа.

§ 10.

Име и седиште општине одређује се Краљевим указом на предлог Министра унутрашњих послова.

§ 11.

Укази по § 6 и 10 добијају обавезну снагу по обнародовању у »Службеним новинама«.

§ 12.

Свака општина мора употребљавати печат на коме ће у средини бити државни грб, а унаоколо име општине и среза у коме се налази.

§ 13.

Свака општина дужна је имати у своје седишту на подесном и угледном месту зграду за општинску управу — општински дом. Зграда мора имати просторије: за канцеларију општинске управе, за чекаоницу, за седнице општинског одбора као и за општинску стражу и притвор (одвојено за мушке и женске).

§ 14.

За подмирење појединих потреба, које се могу задовољити само заједничким радом или заједничким материјалним средствима две или више општина, општине се могу удруживати по одобрењу бана. О раздружењу одлучују општине, а и бан може о томе одлучити.

II Чланови и становници општине

§ 15.

Члан општине може бити само држављанин Краљевине Југославије. Сваки држављанин мора бити члан једне општине.

Завичајност је исто што и чланство једне општине по овом закону.

Чланство једне општине губи се само кад се стекне чланство друге општине по прописима овога закона, или губитком држављанства.

§ 16.

По закону жена добија чланство мужа, малолетна брачна деца оца, ванбрачна малолетна деца мајке, малолетна позакоњена оца од дана рођења, а усвојена малолетна деца усвојитеља; находчад стичу чланство у општини у којој су нађена.

Државни службеници и јавни самоуправни службеници, као и свештеници, по закону су чланови општине у којој је њихово стално службено седиште, осим ако у року од три месеца од дана одлуке о промени службеног седишта изјаве да задржавају старо чланство.

Законито разведена жена задржава чланство у општини којој је припадала у тренутку развода брака; ако је брак поништен, враћа се у чланство општине којој је припадала пре удаје, а задржава чланство добивено по мужу, ако у року од три месеца од дана поништаја брака изјави да то жели.

§ 17.

За пријем у чланство друге општине потребно је:

- 1) да молилац ужива частна права;

- 2) да се не налази под судском истрагом или оптужбом за дела која повлаче губитак частних права;

- 3) да може издржавати себе и своју породицу. Одлуку о пријему доноси општински одбор, који пријем не може одбити ако су испуњени предњи услови и ако је молилац најмање пет година стално настањен у тој општини.

Општина о одлуци о пријему у чланство извештава ону општину којој је молилац дотле припадао. Без овог извештаја општина не може никога избрисати из списка својих чланова.

Ако је неко лице стално настањено најмање десет година у једној општини, а она не може против њега с погледом на то време ставити приговор наведен под тач. 1 овог параграфа, нити може против њега ставити приговор из тач. 2 овог параграфа, по закону је стекло чланство ове општине и изгубило у општини у којој га је до тада уживало, осим ако изјави да задржава досадашње чланство и докаже да надлежна општина на то пристаје.

§ 18.

Спорове о чланству једног лица између општина решава општа управна власт првог степена.

§ 19.

Лицу, за које се не може утврдити којој општини као члан припада, одредиће се чланство оне општине у којој је рођено. Ако се ова не може утврдити, онда оне општине у којој је последњих пет година било најдуже настањено, а ако се не може и ово утврдити, онда оне општине у којој се налази, све дотле док се не утврди његово право чланство.

§ 20.

Лица која буду примљена у држављанство, ако нису уз молбу поднела обећање једне општине да ће их примити у чланство, чланови су у првом реду оне општине у којој су рођена, у другом реду у којој су стално настањена, и најзад оне општине у којој се желе стално настанити, што ће се у решењу о пријему у држављанство означити.

§ 21.

Општина може избрати за почасне чланове општине лица заслужна за земљу и општину.

§ 22.

Чланови општине који осиромаше, а не могу привређивати, и ако немају кога ко би их по закону био дужан издржавати и помоћи, односно у колико немају права на помоћ по ком другом закону, или не уживају то са које друге стране, имају право на издржавање односно на помоћ из општинских средстава, односно из средстава добротворних установа којима општина рукује.

Општине не смеју ни члановима других општина ускратити најпотребнију помоћ, ако падну у беду, али имају о томе одмах известити надлежну општину. Општини припада право на накнаду дане помоћи управним путем.

§ 23.

Становници општине, и ако нису чланови, имају права на становање у општини у колико то

није важећим прописима друкчије одређено, као и право уживања општинских добара и установа одређених за јавну употребу, а тако исто имају и све дужности у подношењу општинских терета.

§ 24.

Свака је општина дужна водити списак свога становништва, а одвојено списак својих чланова, и издавати на захтев о томе јавне исправе.

III. Организација

A Општински одбор

§ 25.

Општински одбор састоји се:

- 1) у општинама од 3.000 до 5.000 становника из 24 одборника;
- 2) у општинама од 5.000 до 8.000 становника из 30 одборника;
- 3) у општинама од 8.000 становника или више из 36 одборника.

У општинама у којима је изузетно број становника мањи од 3.000 општински одбор се састоји из 18 одборника.

Број општинских одборника одређен овим законом, може се смањити општинским статутом који одобрава Бан; али смањење може бити највише за једну трећину законом одређеног броја одборника.

§ 26.

Општински одбор бира се општим, једнаким, непосредним и јавним гласањем на три године.

Бирачку способност имају сви становници који су уведени у бирачки списак општине према закону о бирачким списковима.

§ 27.

За општинског одборника може бити изабран онај члан општине који има бирачко право према закону о бирачким списковима и који је навршио 25 година, а није искључен од избора.

§ 28.

Не могу бити одборници:

- 1) општински службеници док су у активној служби;
- 2) чиновници оних власти које над општином воде непосредан надзор;
- 3) они који су са општином у парници док се парница не сврши;
- 4) општински набављачи, предузимачи општинских радова и закупци општинских добара и прихода;
- 5) они који имају о управи општинске имовине или о управи којег општинског завода, или о повереном им од општине каквом послу рачун положити, док то не учине;
- 6) они који се без оправданог разлога нису примили одборничке дужности приликом последњег избора;
- 7) они који стално уживају издржавање или потпору из општинских или других јавних средстава осим државних;
- 8) они који су у сродству по крви до четвртог

или по браку до другог степена закључно са претседником или члановима управе.

§ 29.

Лица која не говоре и не пишу службеним језиком, и лица која се налазе у активној државној или самоуправној служби, као и свештеници, не могу бити стављени као кандидати на прва шест места кандидатске листе.

§ 30.

Редовне изборе за општинске одборнике наређује бан по овлашћењу Министра унутрашњих послова.

На пет дана пред редовне изборе не може никаква власт позивати бираче ни на какве скупове, као: на заједнички рад или кулук, или на војничке смотре или вежбања, осим случаја преке опасности; тако исто не може позивати ни поједине бираче, осим у случајевима неодложне потребе или у случајевима ислеђивања злочина или преступа ма које врсте. Ако су бирачи били раније позвани или искомплићени, мораће се распустити на три дана пре избора.

§ 31.

Гласање се врши по бирачким списковима на онолико места, колико тих спискова има, а гласачко место мора бити на подручју исте општине. Гласање се не може вршити по богомољама.

Дан избора, место где ће се гласати и зграде у којима ће се гласати општинска управа ће објавити најмање 30 дана пре дана одређеног за избор; у тај рок не рачуна се дан огласа и дан избора.

§ 32.

За свако место где се гласа биће образован бирачки одбор који се састоји из три члана и исто толико заменика.

§ 33.

У општинама где се гласа на више места постоји и главни бирачки одбор који се састоји из свих претседника појединих гласачких места и једног општинског одборника или његовог заменика.

§ 34.

Бирачки одбори одлучују већином гласова. У случају равне поделе гласова сматра се да је усвојено оно за шта је гласао претседник.

Претставници кандидатских листа имају право присуствовати раду бирачког као и главног бирачког одбора за све време избора и стављати приредбе које се на захтев уносе у записник.

§ 35.

Бирачи могу гласати сваки само једанпут, само лично, само на гласачком месту своје општине и само за једну од утврђених кандидатских листа.

Претседник и чланови бирачких одбора гласаће на оном гласачком месту где су одређени.

§ 36.

Избор ће се вршити по кандидатским листама које морају садржати онолико кандидата и заменика колико општина има одборника, изузев случај из § 48.

§ 37.

Кандидатска листа садржи: породично и рођено име, занимање и стан кандидата и заменика; датум и место издања и потписе предлагача.

У општинама у којима има посебних делова према одељку VIII кандидатска листа мора садржавати најмање по једног кандидата и заменика из сваког посебног дела.

Кандидатска листа може имати свога претставника или заменика у бирачком одбору. То ће се назначити на кандидатској листи испод имена кандидата. Код општина где се гласа на више места, претставник и заменик може се одредити за свако место.

§ 38.

Кандидатска листа предаје се у два оригинална примерка надлежном среском односно првостепену (окружном) суду на потврду непосредно или преко претседника општине најдаље до осмог дана пре избора.

У случају да је листа предана претседнику општине, он је мора послати суду на поступак у року од 24 сата. Листе предају два писмена предлагача чије се изјаве стављају у записник.

Уз оригиналне листе предаје се писмен пристанак кандидата за одборнике и заменике и по један примерак кандидатске листе за свако гласачко место без имена предлагача.

Надлежни суд, у року од 48 сати од пријема, прегледа листу и, пошто се увери да је она прописно састављена, потврђује је. У противном је одбацује, о чему подносиоце извештава решењем.

Од потврђене листе суд један примерак задржава за своју архиву, један предаје подносиоцима, а оне без имена предлагача шаље општини да их преда бирачким одборима.

Решење суда о одбијању и потврди кандидатских листа је коначно.

§ 39.

Кандидатска листа може се упутити суду и поштом препоручено. Дан предаје пошти сматра се као дан предаје суду.

§ 40.

Кандидатске листе потврђене од стране суда не могу се више исправљати и мењати, осим случаја да од дана потврђене листе па до дана избора који кандидат умре или изгуби услове предвиђене законом. Измена у овим случајевима може бити само до трећег дана пре избора. Овако измењена листа предаје се понова суду на потврду по прописима овог закона. Суд са овако измењеним кандидатским листама у свему поступа по одредбама § 38.

За време судског одмора дежурни судија врши послове које иначе врши суд у погледу избора.

§ 41.

Нико не сме ступити на биралиште под оружјем или са оруђем употребљивим за бој, осим случаја кад претседник бирачког одбора позове оружану помоћ ради одржавања реда на биралишту.

Ни службеници државни или самоуправни који по службеној дужности носе оружје не могу ступити на биралиште под оружјем ради употребе свог бирачког права.

§ 42.

Бирачки одбор не може никоме ускратити да гласа који је уписан у бирачки списак.

§ 43.

Никаква власт не може ни у ком случају узети бирача на одговор за глас који је дао на избору.

§ 44.

Гласање траје непрекидно од 7 до 18 сати. Само у случају нереда, а по престанку одборске већине, може се избор прекинути за време док се ред не поврати. Повод нереда и време за које је избор морао бити прекинут забележиће се у записник.

У 18 сати затвара се двориште или зграда, ако двориште нема, и нико се више неће пустити унутра, али ће се продужити и даље примање гласова од оних бирача који се затеку у дворишту или згради све док они сви не гласају, па ма докле то трајало. Ако је гласање због нереда морало бити прекинуто дуже од једног сата, за толико ће се доцније од 18 сати престати са пуштањем бирача на биралиште.

§ 45.

За све време гласања водиће се записник о свему што се деси и што ма који од чланова бирачког одбора нађе за вредно да се забележи. Сви чланови одбора потписују записник.

Сваки члан одбора може одвајати мишљење и стављати своје примедбе.

§ 46.

Точење или давање ма на какав начин алкохолних пића забрањено је на дан избора, на дан пре избора и на дан после избора. Ову ће забрану општина обнародовати.

§ 47.

Ако је било више кандидатских листа, бирачки ће одбор, односно главни бирачки одбор, огласити да је изабрано две трећине кандидата са оне листе која је добила највећи број гласова. Ако две најјаче кандидатске листе добију једнаки број гласова, избор ће се поновити у другу наредну недељу, што ће претседник општине објавити чим га о томе обавести бирачки, односно главни бирачки одбор.

Остатак одборничких места поделиће се кандидатима на овај начин: број гласова сваке од осталих кандидатских листа, а тако исто и број гласова најјаче кандидатске листе ако је ова добила апсолутну већину гласова, дели се са 1, са 2, са 3 и тако редом, па се са листа чији су највећи количници узима редом до потребног броја по један одборник.

На случај да два кандидата са једнаким количницима не могу да уђу у одбор, коцка ће одлучити који ће од њих ући.

§ 48.

На упражњена места одборника долазе по реду кандидати одборника односно кандидати заменика са исте листе.

Ако се после које исцрпљене листе упражњени више од једне трећине одборничких места, па се упражњена места не могу попунити, расписаће се

за та места избор у року од месец дана. У том случају број кандидата на листи и њихових заменика биће раван броју упражњених места.

Ако се упражне места првих трију кандидата најјаче листе, или ако се одбор смањи на једну трећину, врши се нов избор у целисти.

§ 49.

Ако на дан избора због нереда или из буди каквих узрока не буде извршено гласање на једном или више гласачких места, бирачки ће одбор одмах наредити да се на свим тим местима изврши гласање у идућу недељу. На овом гласању поступаће се у свему онако као и при првом гласању. Да ће се накнадно гласати претседник општине објавиће у општини истога дана кад му то јави бирачки одбор.

§ 50.

Против неправилности избора има сваки уписани бирач право жалбе надлежном управном суду у року од осам дана рачунајући од дана избора.

Жалба се предаје претседнику општине који је дужан послати је на решење управном суду са односним актима у року од два дана по истеку рока за подношење жалби. Жалилац може препис жалбе послати и непосредно решавајућој власти, која ће га сматрати оригиналом ако општина у законом року не пошаље оригинал.

Дан предаје жалбе пошти препоручено рачуна се као дан када је жалба предана општини, односно решавајућој власти.

О жалбама решава се по одељењима и мора се донети одлука у року од месец дана по пријему акта. Против овог решења нема даљег правног лека.

Ако се поништи избор због неправилног поступка бирачког одбора, има се најдаље у року од месец дана од дана пријема одлуке извршити нови избор. У овом случају поставља се нов бирачки одбор по прописима овог закона, а кандидатске листе остају исте које и за избор који је био поништен.

Ако се поништи избор због других неправилности, има се извршити нови избор у року од два месеца са обновом целог предизборног поступка.

Ако решавајућа власт нађе да је неправилно само утврђење резултата избора, сама ће правилно утврдити тај резултат.

§ 51.

Ближе одредбе о саставу кандидатских листа, о саставу и раду бирачких одбора, и о поступку код гласања прописане уредбом за сваку бановину бановинско веће. Ову уредбу по претходном одобрењу Министра унутрашњих послова обнародоваће бан.

§ 52.

У погледу кривица код општинских избора и кривичног поступка имају се сходно применити и законски прописи о избору народних посланика.

Новчане казне, изречене у изборним кривицама, изричу се у корист општине.

§ 53.

До увођења у дужност новог општинског одбора стари одбор врши дужност.

§ 54.

Новоизабрани општински одборници уводе се у дужност десетог дана од дана избора.

§ 55.

Прву седницу ради увођења у дужност новоизабраних одборника сазива дотадашња општинска управа десетог дана од дана избора. Ако то општинска управа не учини, надзорна власт ће извршити ово петнаестог дана од дана избора.

§ 56.

На првој седници сви изабрани полажу следећу заклетву:

»Ја Н. Н. заклинам се јединим Богом да ћу Краљу и Отаџбини бити веран; да ћу се у раду придржавати устава и земаљских закона; да ћу чувати државно и народно јединство; и да ћу дужности свога звања тачно отправљати и самоуправне и државне интересе савесно заступати и бранити. Тако ми Бог помогао«.

Заклетва се уноси у записник и потписују је сви заклетни.

§ 57.

Изабрани је дужан примити се избора. Но ако би то одбио без оправданих разлога, или не би хтео положити заклетву у року који му се остави, губи мандат, и општински одбор ће га казнити новчано до 1000 динара у корист општине.

§ 58.

Изабрани морају остати на својим положајима и вршити службу за све време док траје њихов мандат.

Само они код којих постоје такви узроци који их спречавају да даље врше ову дужност, могу дати оставке. О томе решава општински одбор на првој наредној седници.

§ 59.

Одбор доноси одлуке у седницама.

Одборске седнице сазива претседник општине према потреби, а најмање свака три месеца. Он је дужан најдаље у року од три дана сазвати ванредну седницу за расправу оних предмета ради којих су писмено тражили сазив седнице једна трећина одборника или надзорна власт. Позив за седницу мора се писмено и благовремено доставити стаком одборнику и објавити на општинском дому — иначе се седница не може одржати. У позиву мора бити означено место, дан и време састанка и дневни ред.

У седници се не може расправљати о предметима који нису на дневном реду.

Предлози које одборник пре седнице преда претседнику писмено или саопшти усмено могу се на редовној седници по свршеном дневном реду узети у расправу, ако одбор већином гласова то одобри; иначе имају се упутити општинској управи и ставити на дневни ред наредне седнице.

Свака општина може донети пословни ред за рад општинског одбора. Пословни ред одобрава бан.

§ 60.

Општинског одборника који без оправданог разлога изостане од три узастопне седнице или

напусти седницу и тиме осујети рад одбора, општински одбор може казнити новчано до 300 динара у корист општине.

Општински одбор може разрешити дужности одборника који у току једне године изостане са више од половине седница без оправданог разлога.

§ 61.

Да би одбор могао решавати мора у седници бити половина и један више од стварног броја одборника, што ће се утврдити у почетку седнице. Сматра се да потребан број присутних постоји, ако се то не оспорава и противно не утврди. Ако се то утврди, председник ће седницу закључити.

Ако се седница није могла одржати због тога што није дошао довољан број одборника или што је седница морала бити прекинута услед констатовања недовољног броја одборника, сазива се друга са истим дневним редом. На тој седници може се решавати, ако је присутна најмање једна трећина стварног броја одборника. У позиву за седницу имају се одборници на то упозорити.

§ 62.

Општински одбор решава већином даних гласова. При једнакој подели гласова сматра се да је предлог одбачен.

§ 63.

Одборске седнице су јавне, осим случаја кад председник или једна петина присутних одборника затражи да седница буде тајна. Али, ако одбор у току једне седнице нађе да нема места тајној седници, претвара се ова у јавну.

Буџет и завршни рачун мора се решавати у јавној седници.

Одлуке се увек проглашавају у јавној седници.

§ 64.

На седници одбора гласа се јавно. Ако одбор закључи да се тајно гласа, гласаће се листићима.

§ 65.

Одборници се искључују од расправљања и решавања у оним случајевима у којима се искључују и управни органи по општем управном поступку, а не могу тада као одборници ни бити присутни.

§ 66.

Председник општине отвара, руководи и закључује седнице; председава и одржава ред на седницама.

Председник може казнити опоменом поједине одборнике који се не би покоравали његовим наредбама, изданим у интересу реда, достојанства и несметаног рада у седници. Ако опомена остане неуспешна, може одбор на предлог председника изрећи новчану казну до 300 динара у корист општине. Ако понашање одборника и даље онемогућава рад одбора, одбор га може искључити из те седнице. Иначе одборник за свој рад на седницама одбора одговара пред редовним судовима за злочине и преступна дела.

§ 67.

Одборници за њихов рад у општинском одбору немају никакву плату од општине. Ако по општинској потреби врше какав посао ван одбор-

ских седница, скопчан са трошковима, одбор им може одредити накнаду.

§ 68.

О седницама општинског одбора води се записник у који се има записати: дневни ред седнице; да ли је свима одборницима достављен позив за седницу; имена присутних одборника; кратак садржај сваког предмета и предлога; исход гласања за сваки предлог и закључак одбора.

Одборник има право да прикључи записнику своје одвојено мишљење.

Записник потписује председник, већина присутних одборника и записничар.

В Општинска управа и председник

§ 69.

На челу општине стоји председник. Председник је онај одборник који је изабран као носилац најјаче кандидатске листе.

§ 70.

Општинску управу чине председник и чланови. Број чланова одређује општински одбор према потреби с погледом на број одборника и обим послова; чланова може бити два до пет. Чланови су други и наредни са најјаче листе изабрани одборници.

Лица означена у § 29 не могу ући у управу.

Председник и чланови управе не могу међу собом бити сродници по крви до четвртог или по браку до другог степена закључно. Ако овакво сродство постоји или наступи, отпада онај који је нижи по реду на листи.

§ 71.

Председника у случају његове спречености замењује наредни члан управе, а члана управе наредни одборник са исте листе.

§ 72.

Управа се састаје на позив председника, а може пуноважно решавати, ако су поред председника присутна најмање још два члана.

Управа решава већином гласова; у случају равне поделе одлучује глас председника.

§ 73.

Ако се упразни место председника, председник постаје лице изабрано на другом месту, а ако се и потом упразни место председника, председник постаје лице изабрано на трећем месту исте кандидатске листе.

Ако се упразни место члана управе, попуниће се наредним одборником са исте листе.

Ако је из оправданих разлога уважена оставка председника, може задржати звање општинског одборника.

§ 74.

До увођења у дужност нове општинске управе стара управа врши дужност.

§ 75.

Служба председника и чланова управе је почасна.

У општинама где служба претседника заузима све или већи део радног времена, општински одбор може одредити општинским статутом претседнику сразмерну награду у облику годишње или месечне плате. И члановима општинске управе може се одредити извесна накнада ако им рад заузима све или већи део времена. Статут о томе одобрава Бан.

IV. Делокруг општине

§ 76.

Делокруг општине обухвата све послове који се тичу интереса општинске заједнице, а односе се на економски, културни и социјални напредак у општини.

Нарочито спадају овамо у потребном обиму:

1) управљање општинском имовином (доношење буџета, располагање општинским дајбницама, закључивање зајмова, куповање, продаје, давање у закуп општинске имовине, оснивање општинских предузећа);

2) старање за општинске саобраћајне установе (грађење и одржавање путева, мостова, скела, канала, поплочавање тргова и улица, осветљење);

3) издржавање и потпомагање невољних и убогих, старање за одгој сиромашне и напуштене деце, подржавање добротворних завода и установа;

4) старање за добро здравствено стање становништва (одржавање лекарске службе, служба бабице и амбуланте, сузбијање заразних болести, старање за здраву воду за пиће, унапређење градње здравих станова, старање о физичком васпитању народа, ватрогаство, снабдевање животним намирницама);

5) унапређивање народног господарства уопште (оснивање и потпомагање односних задруга, набављање боље врсте семена, воћака, винове лозе, пасмина расплодне стоке, старање за добро здравствено стање стоке и сузбијање заразних сточних болести, рибарство, побољшање плодности земљишта, уређивање потока и бујица, оснивање завода за штедњу);

6) ширење и унапређивање народне просвете (подизање школа, оснивање књижница, читаоница, господарских течајева, течајева за домаћице, алфаветских течаја, просветних друштава, приређивање просветних предавања).

§ 77.

Општина врши месну полицију у колико је не врши државна власт, а напосе:

1) стара се за јавну, личну и имовну безбедност, морал, ред и мир у општини;

2) води надзор над странцима, сумњивим лицима и скитницама и спречава просјачење; извршује прописе о пријављивању странаца, радника и послуге;

3) води надзор над преноћиштима, гостионицама, кафанама и сличним радњама и дозвољава продужење радног времена у њима; даје дозволе за јавне забаве;

4) стара се о спречавању заразних болести; води надзор над продајом људске и сточне хране; над мерењем, над мерама, кланицама, продавницама животних намирница и над сајмовима;

5) стара се за безбедност јавног саобраћаја,

за чистоћу и одржавање путева, мостова, обала, река, потока, јарака, бунара, појишта и уопште јавних направа;

6) врши надзор над грађевинама и даје дозволе за градње, отклања опасност од пожара и других непогода;

7) врши пољску полицију, одржава ред за пашу и примењује прописе полицијске природе о унапређењу пољопривреде и сточарства, а сарађује на сузбијању сточних заразних болести.

§ 78.

Општина врши казнену власт у свим иступима по местним уредбама и местним наредбама, а у пословима месне полиције (§ 77) у колико кажњавање тих иступа не спада у надлежност других власти.

§ 79.

Општина је дужна сарађивати и у другим местним пословима државне управе према постојећим прописима и законским наредбама државних власти. Законом се могу поверити општинама нови такви послови, али треба да је једновремено предвиђено и покриће трошкова који су са извршењем тих послова скопчани.

§ 80.

Општина у којој нема државне поште врши поштански саобраћај између општине и најближе државне поште преко својих органа. Општина врши и испоруку поштанских пошиљака ван седишта државне поште где ова то не ради.

Ближе одредбе о овоме прописује Министар саобраћаја у споразуму са Министром унутрашњих послова.

V. Надлежност општинских органа

§ 81.

О пословима који спадају у делокруг општине према §§ 76 и 77, а о пословима предвиђеним у § 79 у колико се ради о средствима за вршење ових послова, надлежан је да решава општински одбор, у колико то овим законом није стављено у дужност општинској управи или претседнику.

За одлуке одбора о задужењу општине и отуђењу непокретног имања, као и за све одлуке којима се везују општинске финансије преко рока трајања магдата општинског одбора, потребно је, по повољном мишљењу бана, одобрење Министра финансија у споразуму са Министром унутрашњих послова.

§ 82.

Општински одбор може у кругу своје надлежности доносити за своју територију опште обавезне месне уредбе на основу закона и уредаба на закону основаних, као и у недостатку прописа којима би била уређена дотична питања. Те уредбе ступају на снагу кад их одобри бан и кад буду обнародоване на уобичајени начин у општини.

Ако се ове уредбе тичу пословања предвиђеног у § 77, може се у њима за непокорвање предвидети казна у новцу до 200 динара у корист општине, или за случај неисплате новчане казне у остављеном року, затвор до пет дана.

§ 83.

У надлежност општинске управе спадају ови послови:

- 1) непосредно управљање општинском имовином;
- 2) састављање и предлагање општинског буџета и годишњег завршног рачуна;
- 3) вршење надзора над радом општинских установа и предузећа, и давање упутстава о извршавању одборских одлука;
- 4) одлучивање у хитним случајевима о непредвиђеним ванредним кредитима уз одобрење надзорне власти;
- 5) одобравање отсуства и одмора општинским службеницима до 15 дана;
- 6) припремање одлука одбора и вршење свих других послова које одбор ставља у управу у дужност;
- 7) изрицање казни у свима случајевима где то спада у надлежност општине.

§ 84.

Претседник је претставник општине у свима њеним односима и пословима. Он је и извршни орган општинског одбора.

У његову дужност спада:

- 1) да извршава одлуке општинског одбора и управе, да подноси на одобрење одлуке за које је нужно више одобрење, а ако држи да која одлука општинског одбора нема потребног одобрења, или да је која одлука управе у противности са законом, да их спроведе надзорној власти, а до њеног решења да одложи извршење те одлуке;
- 2) да се стара за добру администрацију општине и утврђује распоред рада свих општинских службеника, да чува општински печат, да потписује сва акта у име општине заједно са лицем које врши деловођеску службу, односно у стварима благајне са лицем које врши благајничку службу, а у пословима који обавезују општину заједно са два члана општинске управе које за то одреди општински одбор;
- 3) да води редовну управу општинске имовине и установа и да чини у том смеру по потреби предлоге општинском одбору и управи, да се брине за прикупљање општинских прихода и да наређује издатке по буџету, одлукама општинске управе и одбора, да прегледа редовно, и то бар једанпут месечно, општинску касу и рачуне и да подноси о томе извештај управи и одбору;
- 4) да надзирава рад свих општинских службеника и управљање општинских установа и предузећа која имају засебну управу;
- 5) да одржава дисциплину и да даје службеницима отсуство до 8 дана;
- 6) да руководи у оквиру постојећих закона и прописа местну полицију и да врши послове државне управе који су стављени у дужност општинској власти по § 79, као и да извршава у том смеру наредбе надлежних државних власти и да им подноси извештаје нарочито у случају ако је потребна одредба, суделовање или њихова помоћ.

Претседник има право да казни новчано до 50 динара или затвором до 24 сата онога, који не послуша његову закониту наредбу. Ове казне се могу одмах извршити, а против њих се могу употребити редовни правни лекови.

VI Општински службеници

§ 85.

Бановинско веће донеће уредбу о општинским службеницима у којој ће прописати: опште услове за пријем у службу, минималне квалификације за главна службеничка места и начин попуњавања тих места, рок до кога се могу у службу примати кандидати са квалификацијама по досадашњим прописима, вршење службене дужности, престанак службе, установљење минималне плате и осталих припадности као и пензије за главна службеничка места и њено рачунање, дисциплинску одговорност као и састав и поступак код дисциплинских судова.

Ову уредбу одобрава и објављује Бан.

§ 86.

Општински службеници, који по општинском статуту полажу заклетву, полажу заклетву исту као и општински одборници.

§ 87.

За штете које учине грађанима општински службеници, као и општински органи, неправилним и незаконитим вршењем службе, одговарају пред редовним судом службеник, односно орган, и општина.

Право на тужбу застарева за девет месеци.

§ 88.

За исплату личних и породичних пензија установиће се пензиони фонд код банске управе. Свака општина биће дужна да, поред приноса према потреби, унесе у фонд једанпут за свагда за свако место везано за право на пензију одређени принос према величини припадности везаних за то место, као и за свако доцније установљено такво место, а службеници улажу у пензиони фонд одређени проценат својих месечних припадности. У овај фонд се уносе и новчане казне изречене по кривицама општинских службеника. Бановина је такође дужна да сваке године даје свој допринос у пензиони фонд општинских службеника све док фонд не буде активан.

У управи фонда биће заступљени и општински службеници.

Пензијски фонд може бити заједнички за више бановина, у ком случају мора имати заједничку управу.

Пензија ће се исплаћивати само из прихода фонда, а главница мора бити уложена уз пупиларну сигурност.

О количини пензије појединих службеника одлучиваће Бан на основу уредбе (§ 85). Бан ће наређивати и исплату из фонда.

Спорови око права на пензију и одређивање количине пензије су административни.

§ 89.

Теже повреде дужности и службе и угледа струке суди општински дисциплински суд при средском начелству, а у другом степену општински дисциплински суд при банској управи.

§ 90.

У границама уредбе бановинског већа свака ће општина донети статут којим се утврђују и си-

стематизују места општинских службеника и уређују остали службенички односи.

Овај статут одобрава бан.

§ 91.

За стручно образовање и усавршавање општинских службеника бан може, у оквиру уредбе коју пропише Министар унутрашњих послова, отворати течајеве с тим да лица, која с успехом сврше течај имају, уз једнаке услове, првенство при пријему у службу и напредовању.

VII Општинске финансије

§ 92.

Основна имовина општине, т. ј: непокретна добра и основни капитал морају се чувати неокрњени, и не могу се отуђити. Отуђење појединих делова основне имовине допуштено је по правилу само уз пуну накнаду вредности. Ова накнада улази у састав општинске имовине. Изузетци од тога допуштени су само за опште корисне циљеве и за унапређење општина уз одобрење по § 81.

О општинској имовини, у коју улазе све покретне и непокретне ствари општине као и сва њена права, водиће се књиге — инвентари. Одбор је дужан да те инвентаре прегледа сваке године, а сваки члан општине има права да их прегледа.

Стварна права морају бити укњижена у земљишним књигама, а новац уложен на приплод уз пунигарну сигурност.

Новац за текуће потребе и вредносни папири чуваће се у општинској каси, а исправе на сигурном месту. Страни вредносни папири не могу се набављати.

§ 93.

Од основне општинске имовине могу се употребити за покриће општинских расхода само приходи.

Остварени вишци једне буџетске године употребити се за исплату обавеза из ранијих година.

Дугови општине могу се исплатити из основне општинске имовине по одобрењу бана, но с тим да се тој имовини изузетно надокнади из годишњих прихода по унапред утврђеном плану који такође одобрава бан.

§ 94.

Займови се могу узимати само за ванредне потребе, а по правилу за трајне сврхе, које се не могу остварити из редовних годишњих прихода. Займови се морају отплаћивати по унапред утврђеном плану.

§ 95.

Основ за општинске финансије чини општински буџет који се саставља за сваку годину унапред. Буџетска и рачунска година почиње и свршава се кад и буџетска и рачунска година по државном буџету. У буџет се уносе прегледно сви расходи по гранама: лични (принадлежности општинских службеника, уплате у пензијски фонд, награде почасним органима и т. д.) и стварни (потребе надлежства, порез на некретнине и предузећа општине, плаћање дугова и камата, одржавање општинских зграда, путова, улица, мостова, трошкови за осветлење, снабдевање водом, здравствене мере, школске и полицијске потребе и т. д.).

Расходи морају бити покривени приходима. Приходе општине сачињавају: приходи од општинске имовине и од предузећа, приходи од уложеног новца и други приходи.

За покриће својих потреба општине могу увести прирезе на непосредне државне порезе и општинске посредне порезе (трошарину и таксе).

Установљењем општинских посредних пореза и њихово повећавање одобрава власт која одобрава и буџет.

Ако се у општинском буџету показују приходи општинских предузећа, установа и фондова, којима се засебно управља, само у сумарном износу, уз општински буџет приложиће се и детаљни буџет ових предузећа, установа или фондова.

§ 96.

Општинска ће управа саставити буџет најдаље на три месеца пре почетка буџетске године. Израђени пројекат буџета излаже се на општи увид грађанству за време од пет дана. Сваки члан општине, као и свако лице које плаћа непосредни порез у дотичној општини, има права ставити на предлог буџета своје примедбе.

Општински одбор расправиће буџет са учињеним му примедбама и донети одлуку.

§ 97.

Буџет са свима одлукама одбора и са примедбама учињеним против њих шаље се надзорној власти. Надзорна власт је дужна прегледати буџет и уверити се да су у буџет унесени сви они издаци који по овом или другим законима падају на терет општине, и то у оноликим износима колики су по тим законима потребни, као и да је уопште састављен по постојећим прописима; па ако је то учињено, она га шаље бану најдаље на месец и по дана пре почетка буџетске године. Ако пак у буџет није унесено све што треба и како треба, надзорна власт чини одбору своје образложене примедбе.

Ако општински одбор не усвоји примедбе надзорне власти, надзорна ће власт послати буџет са својим примедбама бану најдаље на месец дана пре почетка буџетске године.

§ 98.

Општинске буџете у којима општински прирез на државне непосредне порезе није већи од 200% одобрава бан, а буџете преко тога процента Министар финансија. Буџете са прирезом до 50% одобрава срезки начелник, ако га овласти бан.

Ако надлежна власт не одобри буџет у року од месец дана рачунајући од дана пријема, предложени буџет сматраће се као одобрен.

Док нема одобреног буџета важиће стари буџет, а издаци ће се вршити по дванаестинама тога буџета.

§ 99.

При регруписању општина имају се у првој радној седници општинског одбора донети нови буџети и у року од 15 дана поднети надзорној власти.

§ 100.

Општинско се финансирање врши по буџету како је одобрен. Прекорачење појединих ставки

као и преношења из једне ставке у другу нису допуштена без одобрења.

О накнадним и ванредним кредитима одлучује одбор за чије је одлуке о томе потребно одобрење по § 98. Одлуке одбора о преношењу кредита из једне ставке у другу (вирманисање) одобрава надзорна власт. Ово преношење кредита може се вршити само код једнородних ставки.

§ 101.

О свим општинским примањима и издавањима води општина рачун у нарочитој општинској рачунској књизи.

Општинска ће управа свака три месеца прегледати стање благајне и сравнити га са рачунским књигама и документима, па о томе поднети извештај општинском одбору.

§ 102.

О извршењу буџета општинска ће управа у току првог полгођа наредне године саставити завршни рачун и изложити га за време од осам дана на општини увид, па после тога, заједно са учињеним приговорима, предложити општинском одбору који решава о одобрењу и евентуалним накнадама.

§ 103.

Завршни рачун са изводом из инвентара и билансом доставља се власти надлежној за преглед општинских рачуна.

§ 104.

Правилник о вођењу благајничких и рачунских књига, као и формуларе за састав прорачуна, завршног рачуна, инвентара и биланса и упуства о извршењу финансијских одредаба овог закона као и о начину прибирања општинских намета прописује Министар финансија у споразуму са Министром унутрашњих послова.

§ 105.

Општинска предузећа не смеју по врсти и обиму прелазити економску снагу општине и сметати је у вршењу њених јавно-правних задатака. Употреба општинских завода и направа треба да је уређена правилницима на основи једнакоправности општинских становника. Повластице допуштају се само за сиромашне слојеве.

§ 106.

Општинска привредна предузећа водиле се по трговачким начелима. Њихови приходи морају покривати расходе, с тим да дају умерену камату и одговарајућу квоту за амортизацију уложене главнице, а евентуално и вишке који ће се трошити за потребе општине. Од овога се може отступити само кад предузећа која служе јавним интересима кад се ови не могу друкчије задовољити.

Оснивање и правила општинских привредних предузећа одобрава бан.

§ 107.

Општина може у интересу јавног реда и народног здравља местном уредбом одредити обавезну употребу општинске кланице за клање за јавни потрошак, обавезан спој на водовод и канализацију и обавезну употребу уређаја за одвод смећа и фекалија. При одређивању обавезне упо-

требе оваквих предузећа или обавезног споја на мрежу снабдевања општина не може за себе задржати право на искључиво снабдевање и другим производима или услугама које су у посредној вези са предузећем. Такве уредбе добијају обавезну снагу по одобрењу бана.

§ 108.

Општински прирези и самосталне дажбине наплаћују се егзекутивно и застаревају као и државне дажбине.

§ 109.

Општински одбор може, у случају нужде, одлучити да се извесни јавни радови изврше радном снагом самих становника општине.

VIII Посебни делови општина, њихова организација и надлежност

§ 110.

Старање о посебним правима и интересима делова општина који по своме положају и величини сачињавају природне, међусобне разграничене јединице, поверава се местном збору таквих делова и местном старешини.

Местни збор чине у бирачки списак уписани бирачи дотичног дела општине.

§ 111.

Право на местни збор и местног старешину имају такви делови општина који су већ према досадашњим законима имали посебно заступство, или су били до сада организовани као самосталне општине, или имају свој посебни иметак или посебне установе, без обзира на то постоје ли за управљање тим иметком нарочити органи или не. Бан може признати и другим таквим деловима право на местни избор и местног старешину по изјављеној жељи већине бирача дотичног дела и саслушању општинског одбора.

§ 112.

Месни збор сазива претседник општине ради избора месног старешине и једанпут годишње ради доношења одлуке о месној имовини, месним потребама и посебним месним наметима. Осим тога, мора се сазвати, ако једна петина бирача затражи сазив збора у одређену сврху која није противна закону.

§ 113.

Дан збора и његов дневни рад морају бити објављени у самом месту на уобичајени начин.

§ 114.

Претседник општине или његов заменик руководи збором. Збор може доносити пуноважне одлуке, ако је на њему учествовала најмање једна трећина уписаних бирача. О закључцима збора саставља се записник који оверава претседник и два од збора одређена бирача.

§ 115.

На месном збору се гласа јавно и на начин у дотичном месту уобичајен. Одлука се доноси већином гласова. Ако при избору старешине од више кандидата ни један не би добио апсолутну већину, извршиће се ужи избор између она два

кандидата који су добили релативно највише гласова.

Против неправилности у поступку месног збора може се сваки бирач у року од осам дана жалити општинском одбору.

§ 116.

Месни старешина мора имати исте услове који се по овом закону траже и за претседника општине. Његов мандат траје три године, а престаје из истих разлога из којих и одборнички мандат осим разлога из тач. 8 § 28.

§ 117.

Ако месни старешина не врши своје дужности које му наложи месни збор, или које мора вршити према постојећим прописима као месни помоћни орган претседника општине, или их не врши како то природа ствари изискује, може га на предлог претседника општине, општински одбор разрешити дужности.

§ 118.

Месни старешина је месни помоћни орган претседника општине. Ако за управљање месном имовином не постоје према важећим прописима нарочити органи, управља он заједно са два од месног збора одређена бирача месном имовином и; ема одлукама месног збора, и с њима потписује обавезе за посебни део општине.

§ 119.

Месни старешина је почасни орган, али по одлуци месног збора може му се признати накнада трошкова за учињене издатке и дангубу. Ова накнада пада на терет месне заједнице.

§ 120.

У погледу месне имовине и посебних месних намета важе прописи главе VII и § 81 овог закона, с тим да се те одлуке месног збора извршују преко општинске управе, у колико природа саме ствари не изискује непосредно извршење од месног старешине.

Буџети посебних делова прикључују се општинском буџету као његов засебни додатак.

IX Надзор државне управе

§ 121.

Државна управа врши надзор над самоуправним пословима општинских самоуправних органа као и над пословима опште управе преко среског начелника.

§ 122.

Срески начелник има права да присуствује седницама општинског одбора.

§ 123.

Надзорна власт може у свако време прегледати рад општинских органа и службеника и тражити потребна јој обавештења. Општинску касу и рачуне дужна је прегледати најмање једанпут годишње.

§ 124.

Општинска је управа дужна доставити у року од осам дана надзорној власти препис записника

сваке седнице општинског одбора. Препис записника потписују претседник и лице које врши деловодску службу.

§ 125.

Надзорна ће власт у року од осам дана по пријему записника образложеним решењем, заснованим на законским прописима, задржати од извршења одлуку општинског одбора која би била противна постојећим законима и законитим наредбама власти, или којом се прекорачује делокруг општине.

Ако би надзорна власт затражила од општинске управе каква акта без којих не би могла донети одлуку, општинска је управа дужна да их одмах пошаље; у овом случају напред предвиђени рок почиње тећи од дана кад затражена акта стигну надзорној власти.

Против одлуке надзорне власти има одбор право жалбе бану у року од петнаест дана. Бан има у року од осам дана или поништити ожалбено решење или упутити акта на решење управном суду и о томе обавестити општину.

Против одлуке управног суда нема правног лека.

Ако бан не упутити акта управном суду у одређеном року, или ако управни суд не донесе одлуку у року од месец дана од дана пријема акта, одлука општинског одбора постаје правоснажна.

§ 126.

Надзорна ће власт законитим принудним средствима спречити извршење одлука општинског одбора које су надлежним путем оглашене као неважеће, или за које није прибављено одобрење, које се овим законом тражи.

§ 127.

Ако надзорна власт опazi да општина не предузима или не предузима у довољној мери оно што изискују самоуправни задаци стављени у дужност општини по § 76, обавестиће о томе образложеним извештајем бана. Бан може, ако преговори са општином не доведу до повољног резултата, одредити шта је општина дужна предузети. Против ове одлуке општински се одбор може жалити ресорсом Министру у року од осам дана, а против одлуке Министра нема даљег правног лека. Ако и после тога општина не учини оно што треба, одлука ће се извршити сходно прописима закона о општем управном поступку.

§ 128.

Ако општина не изврши ни после позива надзорне власти послове државне управе који су јој законима и законитим наредбама стављени у дужност, може их надзорна власт извршити на рачун општине.

§ 129.

Бан ће разрешити претседника општине, чланове општинске управе и одборнике, кад се утврди да немају услове, који се траже по овоме закону. Решење о разрешењу у случају из тач. 4 § 28 има дејство од дана појављеног случаја.

Бан може донети одлуку о разрешењу претседника општине, чланова општинске управе, појединих одборника или целог одбора, ако не врше

уредно своје дужности, пошто их претходно са-слуша. Но ови ће остати на својим положајима све до правоснажности одлуке.

Противу одлуке бана има места жалби управ-ном суду у року од осам дана, а противу одлуке овога суда нема даљег правног лека.

§ 130.

Решења и изјаве општинског одбора, општин-ске управе, претседника општине, или местног збора која су штетна по важне опште државне интересе надзорна ће власт задржати од извр-шења. Бан може због оваквих решења и изјава разрешити општински одбор, општинску управу или претседника. Против ових одлука о задржању, односно о разрешењу, жалба се може изјавити у року од петнаест дана Министру унутрашњих по-слова, против чије одлуке нема даљег правног лека.

§ 131.

Нови ће се избори спровести најдаље у року од два месеца после распушта општинског одбора.

§ 132.

Не могу бити бирана на првом наредном из-бору лица разрешена по другом ставу § 129, и лица разрешена по § 130 ако ова нису приликом дискусије и одлучивања била противна доношењу одлуке или изјаве.

§ 133.

На случај распушта, а до увођења у дужност новог општинског одбора, надзорна ће власт за вршење општинских послова поставити привре-мену општинску управу (§ 70) из круга бирача до-тичне општине који имају услове за одборнике.

§ 134.

Надлежност привремене општинске управе по § 133 ограничава се на вршење текућих послова. Она не може општину задужити, нити њено имање отуђити, нити нове намете уводити, нити посто-јеће повећавати, а тако исто ни сталне општинске службенике постављати.

X. Правна средства

§ 135.

Против одлуке општинског одбора може се изјавити жалба надзорној власти.

Противу одлука претседника општине или управе у пословима из § 76 може се у року од осам дана ставити приговор, који може општинска управа уважити или, ако га не уважи, спровести општинском одбору. Противу одлуке општинског одбора допуштена је жалба надзорној власти.

Противу одлука претседника општине у по-словима из § 77 као и противу одлука по криви-цама допуштена је жалба надзорној власти.

Противу одлука општинских органа опште природе (не појединачно личне) право жалбе, од-носно приговора, има члан општине који налази да је одлука противна постојећим законима и за-конитим наредбама власти.

Одлуке опште природе објављују се на оп-штинском дому у року од три дана и остају објав-љене пет дана. Рок за жалбу и за приговор из

другог става против таквих одлука тече по истеку пет дана по дану објаве. Поред овога, одлуке оп-ште природе објављују се и на начин у општини уобичајен и то у времену док траје петодневно објављивање на општинском дому.

XI. Прелазна и завршна наређења

§ 136.

Прописи овога закона неће се примењивати на градове (вароши): Бакар, Бања Лука, Бела Црква, Београд, Бихаћ, Битољ, Бјеловар, Брод на Сави, Ваљево, Вараждин, Велика Кикинда, Велики Беч-керек, Винковци, Вировитица, Врање, Вршац, Ву-ковар, Дубровник, Загреб, Зајечар, Земун, Јагоди-на, Карловац, Копривница, Котор, Крагујевац, Кри-жевци, Крушевац, Куманово, Лесковац, Ливно, Љубљана, Марибор, Митровица Сремска, Мостар, Ниш, Нова Градишка, Нови Сад, Осиек, Панчево, Петриња, Пећ, Пирот, Подгорица, Пожаревац, По-жега Славонска, Призрен, Приштина, Птуј, Рума, Сарајево, Сента, Сењ, Сисак, Скопље, Смедерево, Сомбор, Сплит, Сремски Карловци, Стара Кањжа, Стари Град на Хвару, Суботица, Сушак, Тетово, Травник, Тузла, Ужице, Хвар, Херцег Нови, Цеље, Цетиње, Чаковец, Чачак, Шабац и Шибеник, за које важе досадашњи прописи.

§ 137.

Досадашње општине задржавају своје име и седиште до евентуалне даље одредбе по § 10.

§ 138.

Општине које немају у § 3 прописани број ста-новника морају се спојити.

У циљу спајања затражиће надзорна власт од општина мишљења, односно предлоге, и на основу ових Бан ће поднети у року од пола године свој образложени предлог Министру унутрашњих по-слова који о спајању одлучује. На овај начин из-вршене промене обзнаниће се у »Службеним но-винама«.

У погледу регулисања међусобних имовин-ских односа важе прописи § 7.

Изузетно, постојеће општине које немају број становника прописан по § 3 могу остати самосталне по одлуци општинског одбора са већином од две трећине гласова а по одобрењу Министра унутра-шњих послова.

§ 139.

За време од три године после ступања овог закона на снагу одлуке по § 6 и 10 доносиће Мини-стар унутрашњих послова уредбом.

§ 140.

За извршење § 13 оставља се крајњи рок 15 година.

§ 141.

Према пређашњим прописима стечено члан-ство општине (завичајност, припадност) остаје на снази као чланство општине док се по одредбама овога закона друго не стече.

Лица из § 16, други став, сматрају се члано-вима општине где им је службено седиште на дан ступања на снагу овог закона, али могу у року од шест месеци на основу своје изјаве добити члан-

ство једне од оних општина у којој су га раније имали.

Лице чије је чланство спорно у тренутку ступања на снагу овог закона, изузетно од § 19, члан је оне општине у којој се тада затече као стално настањено.

§ 142.

У рок поменут у § 17 рачуна се и време пре ступања на снагу овог закона.

§ 143.

У надлежност општинског одбора спада и вршење права заветништва (патроната) на подручјима где је то досада спадало у делокруг општине.

§ 144.

Судску надлежност општинског суда по досадашњем законодавству врши претседник општине са два члана управе. Посебне надлежности кмета врши местни старешина или члан општинске управе кога одреди општински одбор.

§ 145.

Уредба по § 85 донеће се до краја 1933 године. Статут по § 90 донеће се у року од шест месеци по ступању на снагу уредбе из § 85.

Док се не донесе уредба по § 85 и статут по § 90 важиће досадашњи прописи о општинским службеницима.

§ 146.

Права која су општински службеници стекли по досадашњим прописима признају се као стекена.

Досада постојећи пензиони фондови за општинске службенике ући ће у бановинске пензионе фондове општинских службеника.

Оним општинским службеницима које овај закон затече на главним службеничким местима, а који по досадашњим прописима нису имали право на пензију, могу се признати за пензију развије године службе у обиму, на начин и под условима како то буде одредило бановинско веће уредбом по § 85.

§ 147.

Одобрени буџети по досадашњим прописима остају у важности до почетка нове буџетске године по овом закону, а по начелу дванаестина. Потребне промене вршиће се по § 100 овог закона.

§ 148.

Досада важећи прописи о општинским дажбама, као и општинске уредбе, статuti, прописници и правилници уколико нису у противности са овим законом остају на снази док се не измене на начин прописан овим законом.

§ 149.

Овај закон ступа на снагу шездесетог дана по његовом обнародовању.

Истим даном престају важити — са изузетком из § 136 — закони о општинама: за Србију од 5 јуна 1903, за Далмацију од 30 јула 1864, за Истру од 10 јула 1863, за Крањску од 17 фебруара 1865, за Корушку од 15 марта 1864, за Штајерску од 2 маја 1864, закон од 12 децембра 1870 о уређењу општина и трговишта у Хрватској и Славонији која немају уређеног магистрата, XXII закон-

ски чланак од 1886 о општинама за Војводину, закон за управу градских општина у Босни и Херцеговини од 21 марта 1907, закон о управи сеоских општина у Босни и Херцеговини од 8 фебруара 1907, сви закони о избору у општинска заступства и изборни редови у појединим покрајинама, уредба од 1 новембра 1919 о преместивости општинских чиновника у Хрватској и Славонији и сви остали закони, са свима изменама и допунама, уредбе и одредбе које би биле у противности са овим законом.

23 фебруара 1933 године (М. П.)
у Београду

Претседник Народне скупштине,
Д-р К. Кумануди с. р.

Секретар,

Д-р Др. С. Јевремовић с. р.

НАРОДНА СКУПШТИНА

Краљевине Југославије

Бр. 14390.

25 фебруара 1933 год.

у Београду

Господине Претседниче,

Част ми је известити Вас, да је Народна скупштина, на свом XXXIII редовном састанку, одржаном 24 фебруара 1933 године у Београду, коначно усвојила *Предлог Закона о изменама и допунама Закона о удружењима, зборовима и договорима од 18 септембра 1931 године*, поднет јој од стране Господина Министра унутрашњих послова на основи овлашћења датог му Указом Њ. В. Краља од 22 новембра 1932 године.

Извештавајући Вас о предјем, мени је част, Господине Претседниче, у смислу члана 64 Устава и § 66 Закона о пословном реду у Народној скупштини, доставити Вам дефинитиван текст овог законског предлога онако, како га је Народна скупштина усвојила, као и оригинал Указа о овлашћењу за подношење Народног претставништву поменутог законског предлога, — с молбом на Ваш даљи поступак

Овај законски предлог претресан је у Народној скупштини по редовном поступку.

Изволите примити, Господине Претседниче, и овом приликом уверење о мом особитом поштовању.

Д-р К. Кумануди, с. р.

ГОСПОДИНУ

Господину Д-р АНТИ ПАВЕЛИЋУ

Претседнику Сената

БЕОГРАД

НАРОДНА СКУПШТИНА

Краљевине Југославије

Сазвана Указом од 19 октобра 1932 године у редован сазив за 20 октобар 1932 на свом XXXIII редовном састанку, одржаном 24 фебруара 1933 године у Београду, решила је:

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О
ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О УДРУЖЕЊИМА, ЗБОРОВИМА И ДОГОВОРИМА ОД 18 СЕПТЕМБРА 1931 ГОДИНЕ
који гласи:

§ 1

§ 13 мења се и гласи:

Кад се намерава основати политичка странка, оснивачи, којих мора бити најмање 100, биће дужни да уз програм и правила странке, поднесу и својеручно потписану пријаву Министру унутрашњих послова. Потписници пријаве, оснивачи, уз ознаку својих презимена и имена морају у пријави назначити још и своја звања, односно занимања и места из којих су.

Одлуку, којом се допушта односно не допушта оснивање политичке странке, донеће Министар унутрашњих послова у сагласности са Министарским саветом у року од месец дана од дана пријема пријаве у смислу предњег става; а противу исте нема правног лека. Та одлука Министра унутрашњих послова има се-саопштити на потпис једноме од потписника пријаве у року од десет дана од дана када је донета.

Одлука којом се допушта оснивање политичке странке објавиће се у »Службеним новинама« у року од 10 дана од дана када је донета.

Потписници пријаве, после саопштења одлуке, којом је одобрено оснивање странке, могу приступити упису чланова и стварању Одбора (организација) политичке странке.

§ 2

§ 14 мења се и гласи:

Организовање политичке странке има се тако провести да странка мора имати Одбор (организацију) са најмање по 30 чланова у половини укупног броја срезова у држави, с тим, да су ови срезови на територији бар две трећине бановина.

§ 3

§ 15 мења се и гласи:

По завршеној организацији политичке странке, оснивачи ће поднети Министру унутрашњих послова доказ да је странка организована на напред означени начин.

После тога Министар унутрашњих послова донеће у року од месец дана коначну одлуку, да ли одобрава да политичка странка постоји и ради или не. Ова одлука Министра унутрашњих послова саопштиће се једном од оснивача на потпис у року од 10 дана од дана када је донета. Против ове одлуке има места жалби на Државни савет, који има донети решење у року од месец дана.

Одлука којом се одобрава, да политичка странка постоји и ради има се објавити у »Службеним новинама« у року од 10 дана од дана када је донета.

§ 4

§ 32 мења се и гласи:

Изузетно од одредбе § 31, политичке странке могу одржавати зборове, осим оних под ведрим небом, односно договоре (конференције) у затвореном простору и без претходне дозволе опште управне власти првог степена, но за држање ових зборових односно договора — конференција — сазивачи су дужни да на 24 часа раније поднесу писмену пријаву тој власти, која ће о томе издати писмену потврду. И за овај случај важи одредба става 2 § 23.

§ 5

Овај Закон ступа у живот кад га Краљ потпише, а обавезну снагу добија кад се обнародује у »Службеним новинама«.

24 фебруара 1933 г. Претседник Народне скупштине,
Београд.

Д-р К. Кумануди, с. р.

М. П.

Секретар,
Д-р Драг. Станојевић, с. р.

НАРОДНА СКУПШТИНА

Краљевине Југославије

Бр. 14391

25 фебруара 1933 год.

у Београду.

Господине Претседниче,

Част ми је известити Вас, да је Народна скупштина на свом XXXIII редовном састанку, одржаном 24. фебруара 1933 године у Београду, коначно усвојила Предлог Закона о образовању нових срезова: Градачачког, Маглајског, Босанско-Граховског, Добојског, и Теслићког у Врбаској бановини, поднет јој од стране Господина Министра унутрашњих послова на основи овлашћења датог му Указом Њ. В. Краља од 6. фебруара 1933 године.

Извештавајући Вас о предњем, мени је част, Господине Претседниче, у смислу члана 64 Устава и § 66 Закона о пословном реду у Народној скупштини, доставити Вам дефинитиван текст овога законског предлога онако, како га је Народна скупштина усвојила, као и оригинал Указа о овлашћењу за подношење Народном претставништву поменутог законског предлога, — с молбом на Ваш даљи поступак.

Овај законски предлог претресан је у Народној скупштини по редовном поступку.

Изволите примити, Господине Претседниче, и овом приликом уверење о мом особитом поштовању.

Д-р К. Кумануди, с. р.

ГОСПОДИНУ

Господину ДР. АНТИ ПАВЕЛИЋУ,

Претседнику Сената

БЕОГРАД

НАРОДНА СКУПШТИНА

Краљевине Југославије

сазвана Указом од 19 октобра 1932 године у редован сазив за 20 октобар 1932 године на свом XXXIII редовном састанку, одржаном 24 фебруара 1933 године у Београду, решила је:

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О
ОБРАЗОВАЊУ НОВИХ СРЕЗОВА: ГРАДАЧАЧКОГ, МАГЛАЈСКОГ, БОСАНСКО-ГРАХОВСКОГ, ДОБОЈСКОГ И ТЕСЛИЋКОГ У ВРБАСКОЈ БАНОВИНИ

који гласи:

§ 1

Образује се нови Срез градачачки са седиштем среза у Градачцу у који улазе подручја досада-

ињих среских испостава у Градачцу и у Оцаку, и то општине: Врањачка, Градачачка, Доњоскугрињска, Кладарска, Модричка, Очачка, Доњо-дубичка, Новоградска, Влашко-махалска и Дугопољска.

§ 2

Образује се нови Срез маглајски са седиштем среза у Маглају у који улази подручје досадашње среске испостава у Маглају, и то општине: Маглајград и Маглај-село, као и села: Осојница — Пакленица Горња, Пакленица Доња, Поточани, Стријежевица, Трбук и Шеварлије из општине Осојничке среза грачаничког и села: Косова, Трепче, Рипна, Јабланица, Равно, Карадаглије и Копривци из Општине тешањске Среза тешањског.

§ 3

Образује се нови Срез босанско-граховски са седиштем среза у Босанском Грахову у који улазе подручја досадашњих среских испостава у Босанском Грахову и у Дрвару, и то општине: Босанско-граховска, Дрварска и Трубарска.

§ 4

Образује се нови Срез добојски са седиштем среза у Добоју у који улазе општине: Добој, Војвода Путник, Буковица и Тешањ без села: Трепче, Косова, Рипна, Јабланица, Равно, Копривци и Карадаглија као и села: Вуково, Сивша, Матузићи, Крашево, Жабљак, Љетинић, Миљановци, Омањска и Јелах из општине Јелах среза тешањског.

§ 5

Образује се нови Срез теслићки са седиштем среза у Теслићу у који улазе општине: Теслић,

Блатница, Шњеготина, Чечава, Станари, Осинја и села: Дринчић, Бобаре, Витковци, Демалић Плање, Орашје Плање, Мркотић, Калошевић, Врела, Пилужићи, Блажевци и Лончари из општине Јелах Среза тешањског.

§ 6

Досадашњи Срез тешањски укида се.

§ 7

Среске испостава у Градачцу, Маглају и Босанском-Грахову укидају се, а установљава се среска испостава у Тешњу.

§ 8

У случају где се образовањем нових срезова општине деле на више срезова, овлашћује се Министар унутрашњих послова да уредбом одреди подручје тих општина или њихове делове припоји другим општинама.

§ 9

Овај Закон ступа у живот кад га Краљ потпише, а обавезну снагу добија кад се обнародује у »Службеним новинама«.

24 фебруара 1933 год.
у Београду

Претседник Народне скупштине,
Д-р К. Кумануди, с. р.

(М. П.)

Секретар,
Драг. Станојевић, с. р.

